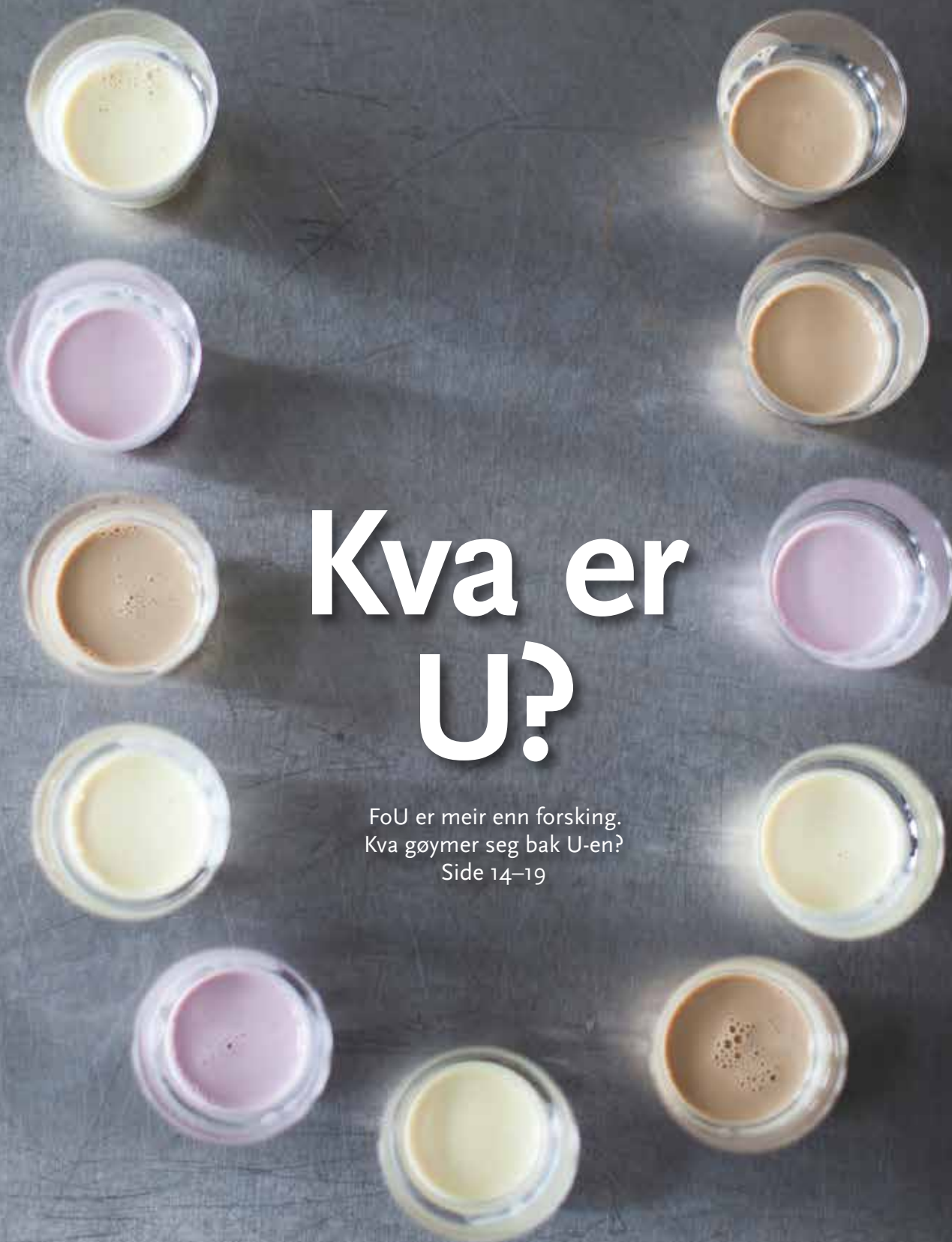

Kva er U?

FoU er meir enn forsking.
Kva gøymmer seg bak U-en?
Side 14–19

WOW! FIAT TIL 500 KR MND.

*Forskudd: 38.375,- Rente 4,95%. Frakt tilkommer. Etableringsgebyr kommer i tillegg

500 TWINAIR TURBO 85 HK MED LAVT FORBRUK OG HØYT UTSTYRSNIVÅ

VERDI KR 46.500,- NÅ KUN 8.000,-

SPAR 38.500,-

- KLIMAANLEGG • 15" LETTMETALLFELG • SKINNSETER
- RYGGESENSOR • DOCKING FOR NAVIGASJON
- OPPGRADERT LYDANLEGG • KROMLISTER • GLASSTAK
- FJERNSTYRT SENTRALLÅS • LAKKERTE SIDESPEIL
- LAKKERTE SIDELISTER • HØYDEJUSTERING AV SETENE
- SKINNRATT • NORSK KLIMATILPASNING • VARMESETER
- BLUE & ME BLUETOOTH HANDSFREE • RADIO/CD

Twinair Active: kr 181.900,-

Twinair Turbo: kr 189.900,-

Cab kr 211.900,-

Cab kr 219.900,-

5 års Norgesgaranti

www.fiat.no

Vell priser levert Drammen. Frakt kommer i tillegg.

14: Uenige om U

Begrepet «forskning og utvikling (FoU)» ble utformet på 1960-tallet av OECD. – Men det er ingen enighet internt ved høyskolen om hva utviklingsarbeid er, sier Trine B. Haugen.

22: Trange kår for samfunnsforskning

Musa Shteiwi er en av Jordans ledende sosio-logger. Styresettet og sensuren har vært ekstra skadelig for samfunnsfagene og deler av humaniora, sier han.

26: – Glemmer de norske ordene

90 prosent av dagens norske geologer har engelsk som arbeidsspråk. Nå er imidlertid 10 000 norske geologiske uttrykk samlet i en ordbok. Det tok tretti år.

4: Langt mellom hurraropene

Forskningsmeldingen er lansert til lunken applaus. Tiltak for næringsforskning, innovasjon og utdanningskvalitet er noe av det som etterlyses.

8: Hvem fortjener din stemme?

Snart er det valg, og Forskerforum går partienes forskningspolitikk etter i sømmene. Først ute er Kristelig Folkeparti, Venstre og Miljøpartiet De Grønne.

10: Menn velger menn

Danmark: Dobbeltså mange menn som kvinner rekrutteres av sin veileder til postdoktorstillinger etter avlagt doktorgrad.

11: – Bruk og kast

Universitetene og høyskolene roper på flere stipendiater. Men antallet faste stillinger til de ferdige kandidatene øker ikke.

FASTE SIDER

30: Historiske bilder

33: Leder

34: Bøker

36: Kronikk

38: Debatt

39: Gjest

41: Informasjon fra Forskerforbundet

Forskerforum

Nr. 5/2013 – 45. årgang

Fagblad om forskning og høyere utdanning. Forskerforum blir redigert etter redaktørplakaten og er medlem i Fagpressen.

UTGIVER: Forskerforbundet, Postboks 1025 Sentrum, 0104 Oslo, Telefon: 21 02 34 00/Telefaks: 21 02 34 01

ANSVARLIG REDAKTØR: KJETIL A. BROTTVEIT, kjetil.brottveit@forskerforum.no

REDAKSJONSSEKRETÆR: ELIN HAVELIN REKDAL, elin.rekdal@forskerforum.no

FUNGERENDE REDAKSJONSSEKRETÆR: JOHANNE LANDSVERK, johanne.landsverk@forskerforum.no

JOURNALISTER: SIRI LINDSTAD, siri.lindstad@forskerforum.no, AKSEL KJÆR VIDNES, aksel.vidnes@forskerforum.no

KONTAKT REDAKSJONEN: redaksjonen@forskerforum.no

REDAKSJONSRÅD: Martin Eide, professor UiB, Helge Salvesen, bibliotekdirektør UiT, Reidun Høydal, Møreforskning/Høgskulen i Volda

ANNONSER: Arne Aardalsbakke, Telefon: 64 87 67 90, Telefaks: 64 87 67 91, E-post: annonser@forskerforum.no

Design: Concorde Design. Forsidefoto: Erik Norrud. Trykk: Askim Grafiske Senter avd. Prinfo Unique.

ISSN 0800-1715. Opplag: 18 270

Tiltaksløst

Sektorens innspill til en offensiv og bevisst forskningspolitikk blir møtt med en forskningsmelding uten ideer eller vilje til utvikling, viser Forskerforums gjennomgang.

Forskningsmiljøene stiller store spørsmål ved regjeringens politikk. Her fra fremleggelse av forskningsmeldingen i Bergen 8. mars.

AV ANDREAS HØY KNUDSEN

I løpet av det siste drøye året har Forskerforum tatt opp en serie temaer i forsknings- og utdanningspolitikken – med formålet å vise sektorens forventninger til ulike politikkområder. Noen av landets fremste eksperter har vurdert regjeringens politikk for blant annet innovasjon, forskning i næringslivet og i helseforetakene, forskningsinfrastruktur, utdanningskvalitet og regjeringens politikk for arbeidsvilkår.

Nå har vi gjennomgått forskningsmeldingen, som kom i mars, for å se *hvordan det gikk* med de samme temaene. De samme kildene har uttalt seg på ny. Gjennomgangen viser manglende tiltak på sentrale områder som næringsforskning, innovasjon og utdanningskvalitet, mens politikk for FoU-ansatte kommer i sterkere konflikt mellom krav til mobilitet og jobbtrygghet.

som nanoteknologi eller bioteknologi fører ikke nødvendigvis til samfunnsnyttige oppfinnelser og produkter, og regjeringen må trekke inn langt flere faktorer i sin analyse hvis man ønsker innovasjon, råder Rommetveit.

1. Innovasjon: – Reproduksjon

MARS 2012: Forsker Kjetil Rommetveit ved Senter for vitenskapsteori, Universitetet i Bergen, advarer regjeringen mot en ukritisk teknologioptimisme. Å investere i nye områder

SLIK GIKK DET: Kapitlet «Samspill for innovative løsninger» presenterer de samme satsingsområdene som før, men i en videre samarbeidskontekst mellom FoU-institusjoner og private og offentlige aktører enn det som har stått i tidligere meldinger.

Kjetil Rommetveit er ikke overbevist etter å ha gått gjennom forskningsmeldingens punkter om innovasjon.

– Dette er til dels utslitte innovasjonsmodeller og reproduksjon av gamle oppskrifter. Man påkaller seg å få til sektorovergripende tiltak gjennom forskning og teknologi, og mener at dette skal skape forandring når det gjelder bærekraft, helse eller innovasjonsraten i norsk industri. Men innovasjon er ofte langt mer komplisert og kommer ikke som en nødvendig følge av fokuseringen på teknologi. Noen av de mest sentrale visjonene fungerer gjerne mer som garantier for at ingen ting vil forandre seg, sier Rommetveit.

2. Måling: – En forsiktig revisjon
APRIL 2012: Ifølge professor Gustav E. Karlsen står regjeringen for en ensidig mål- og resultatstyring. Dette til tross for at fagmiljøene ikke kan slå fast at det er mulig å oppnå forbedringer av kvaliteten på forskning gjennom å lage tellekanter på for eksempel vitenskapelig publisering.

SLIK GIKK DET: Regjeringen varsler at den vil gjennomgå tellekantsystemet og vurdere mulige endringer i insentivstrukturen for finansiering av sektoren. Professor Karlsen etterlyser imidlertid en alternativ tankegang fra regjeringen.

– Dette er en antydning om en forsiktig revisjon av den målbare kvalitetsforståelsen. Men regjeringen trekker ikke opp alternative linjer for å styre sektoren. Man kunne for eksempel ha signalisert at faglig skjønn og innsikt skal ha en større betydning for hvordan man vurderer kvalitet i forskningen, sier Karlsen.

4. Institusjonsstruktur: Fortsatt SAK
JUNI 2012: Forskerforum siterer Steinar Stjernø på at høyskolenes universitetsambisjoner er blitt svekket. Samtidig har frivilligheten i fusjonsprosessene ført

til at prosessene er blitt lange og med få sammenslåinger som resultat.

SLIK GIKK DET: Forskningsmeldingen utpeker SAK (samarbeid, arbeidsdeling og konsentrasjon) som veien videre og øver dermed ikke press for å få flere fusjoner. Steinar Stjernø leser ikke noen nye konkrete tiltak ut av meldingsteksten.

– Jeg leser bare et signal om at instituttene bør se hen mot at AFI og NOVA er blitt deler av Høyskolen i Oslo og Akershus, sier Stjernø.

5. Tematisk styring: – Visse forbedringer
SEPTEMBER 2012: UMB-professor Vincent Eijsink advarer om at departementenes detaljstyring av Forskningsrådet hindrer at lyse ideer og kvalitetsforskning blir realisert. Eijsink råder regjeringen til blant annet å tredoble bevilgningene til de frie programmene og sette av 40 prosent av midlene i de tematiske programmene til forskerstyrt forskning.

3. Arbeidsvilkår: – Økte motsetninger
MAI 2012: Ifølge høringsuttalelsen fra Universitetet i Oslo (UiO) til forskningsmeldingen skaper Kunnskapsdepartementet en målkonflikt ved samtidig å kreve økt mobilitet og fleksibilitet i FoU-staben og høyere jobbtrykthet i form av faste stillinger. Arbeidsgiverne og fagforeningene møter konflikten fra hver sin kant: individualiserte goder fra arbeidsgiver og krav om rettigheter fra fagforeningene. Tillitsvalgt Torill Rolfsen ved UiO varsler at de politiske signalene kan føre til flere oppsigelser for å unngå midlertidighet i arbeidsforholdene.

SLIK GIKK DET: Ingen av partene får det lettere. Den ferske arbeidstidsrapporten fra AFI, som dokumenterer at FoU-ansatte ved universitetene ikke har tid til å utføre forskningsplikten sin innenfor normal arbeidstid, blir ikke nevnt. Regjeringen lanserer en prøveordning med innstegsstillinger for 300 yngre forskere innenfor mat-nat-fag, teknologi, medisin og odontologi. Meldingen sier imidlertid ingenting om hvilke faste stillinger som skal gis etter endt innstegsperiode. Den svarer heller ikke på om institusjonene må finansiere ordningen innenfor eksisterende rammer.

– Forskerforbundet har lenge jobbet for innstegsstillinger, og det som står i forskningsmeldingen, er en begynnelse. Men vi må ha forutsigbare kriterier og kvalifikasjonskrav for en fast stilling i enden av innstegsløpene, sier Torill Rolfsen.

Mindre jobbtrykthet

Forskningsmeldingen viderefører konflikten som ligger i kravet til økt mobilitet blant forskere samtidig som man ønsker å redusere tallet på midlertidige stillinger. Institusjonene skal selv lage planer for å redusere midlertidighet i staben, og departementet truer med økonomiske sanksjoner hvis de ikke følger opp planene.

Rolfsen fastholder at denne politikken kan føre til mindre jobbtrykthet og at institusjonene vil miste dyktige forskere.

– At institusjonene selv skal rydde opp i bruken av midlertidige stillinger, vil innebære økt bruk av oppsigelser etter hvert som prosjekter blir avsluttet. Vi er redd universitetene og høyskolene da vil miste dyktige forskere, sier Rolfsen.

Differensiert forskningstid

Forskningsmeldingen sender et klart signal om differensiert forskningstid mellom ansatte i delte undervisnings- og forskningsstillinger ved samme institusjon: «For å utvikle kvaliteten i forskningen ytterligere, vil det være behov for [...] differensiering av forskningsintensiteten innad ved den enkelte institusjon. [...] ikke alle tilsatte i universitets- og høyskolesektoren får muligheter til å forske like mye. Dette er en mulighet som institusjonene må benytte [...] men som samtidig skaper spenninger som ledelsen på ulike nivåer i institusjonene må håndtere.» (s. 97)

– Vi mener fortsatt at kombinerte stillinger skal være normalordningen ved universitetene. Mange fakulteter ved UiO skiller allerede i dag veldig bevisst mellom rene forskerstillinger og stillinger med undervisningsplikt. Vi ser samtidig at for eksempel postdoktorer får en stadig tyngre undervisningsplikt, påpeker Rolfsen.

SLIK GIKK DET: Ingen signaler om økt finansiering eller omdirigering av ressurser til fri forskning. De tematiske satsingene videreføres i sin helhet.

Eijsink mener at forskningsmeldingen ikke gir grunn til å forvente ytterligere

detaljstyring eller forverring av situasjonen for fri forskning. Samtidig ser han en viss forståelse for at banebrytende ideer må komme fra forskningsmiljøene selv: «Norges forskningsråd må påse at programorganiseringen ikke gir barrierer mot fag, fagmiljøer eller viktige forskerinitiativer.» (s. 117)

– Jeg noterer meg også at FRIPRO skal satse klarere på yngre forskere og på risikofylt og dermed potensielt banebrytende forskning, men hvis ikke dette følges opp med økte budsjetter, skyver man bare på problemene, sier Eijsink. Han legger til at meldingen skisserer visse positive grep. Under omtalen av Forskningsrådets videreføring av FUGE, BIOTEK 2021 lanserer departementet et nytt tiltak kalt optimaliseringsmidler. Disse midlene skal finansiere forskningsprosjekter som samarbeider med industrien, men i tiden før man kommer fram til produkter, prosesser eller tjenester som kan utløse nye investeringer fra industrien.

– Denne måten å definere næringsrettet forskning på gjør at man unngår et bastant krav om at industrien skal betale en stor andel helt fra prosjektets oppstart. Slik kan man ta større risiko, sier Eijsink.

6. Humaniora:
– Anerkjennelse og invitasjon

NOVEMBER 2012: UiO-dekan Trine Syvertsen etterlyser en bredere politisk behandling av humaniora, slik at fakultetet kan bidra på flere samfunnsområder enn bare språk, historie og lærerutdanning.

SLIK GIKK DET: Forskningsmeldingen omtaler både humaniora og samfunnsvitenskap sett i sammenheng med store samfunnsutfordringer, klima, kulturliv og verdiskaping, og spørsmål som gjelder kvalitet i forskning og utdanning.

– Jeg opplever at forskningsmeldingen anerkjenner at den humanistiske forskningen har høy kvalitet og leverer viktige bidrag på egne premisser, sier Trine Syvertsen. Hun tolker meldingens spredte omtaler av humaniora som en invitasjon til å komme sterkere inn og kon-

kretisere humanistenes bidrag til overordnede samfunnsutfordringer.

– Dette er en utfordring vi vil ta, og vi ser fram til å komme sterkt inn i langtidsplanene for forskningen, sier Syvertsen.

7. Forskning i næringslivet:
– Nedslående

DESEMBER 2012: Ifølge BI-strategiprofessor Torger Reve fører regjeringen en for lite målrettet politikk for forskning i næringslivet. Han mener at regjeringen ikke forstår politikkområdet

når den viderefører en FoU-satsing på næringer som ikke er koblet til konkurransedyktige forskningsmiljøer. Reve kritiserte spesielt opprettelsen av SFF-er uten næringsrettet forskning.

SLIK GIKK DET: Forskningsmeldingen anbefaler mer av det som Reve advarte mot: en fortsatt satsing på de samme miljøene og ensidig vektlegging av kvalitet i forskningen framfor sterkere tilknytning til næring.

– Jeg var på forhånd redd for at forskningsmeldingen skulle bli en blåkopi av tidligere politikk, og det er nedslående å se at den overhodet ikke lanserer noen omprioriteringer, sier professor Reve. Han viser til at regjeringen på forhånd hadde studert sluttrapporten fra «Et kunnskapsbasert Norge», som er det hittil tyngste empiriske forskningsprosjektet om næringsrettet forskning i Norge. Rapporten utpeker blant annet et knippe satsingsområder hvor norske forskningsmiljøer har forutsetning for å lykkes internasjonalt – geovitenskap og petroleum, maritim- og offshoreteknologi, sjømat og marin bioteknologi, IKT og finans.

– Vi fikk tilbakemelding fra sentralt politisk hold om at rapporten gir et riktig bilde av våre muligheter til å satse på kunnskap og forskning, men i forskningsmeldingen finnes det ikke spor av disse funnene, sier Reve.

8. Forskning i helseforetakene:
Ikke mer til Forskningsrådet

JANUAR 2013: Under høringsrunden til forskningsmeldingen advarte Legeforeningen mot å flytte Helse- og omsorgsdepartementets basisbevilgning til forskning ved sykehusene over til Forskningsrådet. Ifølge organi-

sasjonen ville dette føre til redusert forskning i helseforetakene.

SLIK GIKK DET: Forskningsmeldingen gir ingen nye signaler om finansieringsstrømmene.

– Stortingsmeldingen er i seg selv ikke foruroligende med hensyn til pengestrømmene, men det er positivt at den tilegner Forskningsrådet en sterkere rolle overfor instituttsektoren, sier professor Ole M. Sejersted ved Oslo universitetssykehus. Sejersted, som leder Legeforeningens forskningsutvalg, bemerker en intens aktivitet fra aktører som ønsker tilgang til helseforetakenes forskningsmidler. Dette presset bør regjeringen ikke gi etter for, ifølge Legeforeningen.

– Når Forskningsrådet har en terskel på fem prosent innvilgelse av søknader, mens helseforetakene har 20 prosent, så er det Forskningsrådet som har en utfordring – ikke helseforetakene, sier Sejersted.

9. Forskningsinfrastruktur:
Ingen nye signaler

FEBRUAR 2013: Forskerforum viser til en gjennomgang som Forskningsrådet har gjort over hvilke kvalitets- og relevanssikrede prosjekter som ikke får finansiering på grunn av for liten ramme

fra regjeringen. Forskningsdirektør Tore Gimse ved Institutt for energiteknikk forteller at mangelen på penger i et investeringsklart prosjekt gjør at forskningsmiljøet er i ferd med å gå i oppløsning.

SLIK GIKK DET: Forskningsmeldingen omtaler forskningsinfrastruktur som «et av de aller viktigste strukturerende elementene i forskningspolitikken» og beskriver UH-sektorens enorme behov for rehabilitering, oppgradering, tilpassing og nybygg. Det følger ingen signaler om bevilgninger, men i stedet en henstilling til institusjonene selv om å beskrive prosjektene bedre sett opp mot politiske prioriteringer.

– Det blir vanskelig å si at forskningsmeldingen signaliserer noe positivt, sier Tore Gimse, som fortsatt venter på midler til såkalt «investeringsklart» vitenskapelig utstyr til flerfasmålinger som vil operere i forskningsfronten internasjonalt.

10. Utdanningskvalitet: Store mangler

MARS 2013: Forskerforum viser til en rapport fra Nokut som tyder på at kvalitetsreformen ikke har ført til høyere utdanningskvalitet. Ifølge Nokuts undersøkelse har lærerne ikke nok ressurser til å føre tung disiplinlaglig kompetanse inn i undervisningen. Samtidig styrer den ikke-faglige administrasjonen ved utdanningsstedene rammene for utdanningskvalitet gjennom standardisering og måling av

resultater. Dette har ifølge professor og utdanningsforsker Gustav E. Karlsen bidratt til å undergrave hovedmålet med kvalitetsreformen. Forskerforbundets leder Petter Aaslestad tar opp behovet for en tettere integrering av undervisning og studenter i forskningen.

SLIK GIKK DET: Kvalitet er fortsatt ett av utdanningspolitikkenes sentrale omdreiningspunkter. Departementet framfører ideen om sentre for fremragende utdanning, samt en tettere kopling mellom

undervisning og forskning. Begrunnelsen og drøftingen i meldingen er imidlertid mangelfull, ifølge Forskerforums kilder.

Legitimerer kortsiktighet

– Paradoksalt nok kan kvalitetsretorikken legitimere en politikk med vekt på kortsiktighet i institusjonenes planlegging og en faktisk svekkelse av utdanningskvaliteten gjennom effektivisering, sier professor Karlsen.

Ifølge professoren signaliserer ikke regjeringen en tilstrekkelig satsing dersom den virkelig ønsker å kople undervisning og forskning tettere.

– Man prøver å se utdanningskvalitet i sammenheng med forskningskvalitet, men det er ikke noe nytt å engasjere studenter i forskningen. Uten noen troverdig beskrivelse av hvordan det skal skje i praksis, framstår poenget som et retorisk grep fra regjeringen, sier Karlsen.

Unnlater det viktigste

Karlsen mener forskningsmeldingen unnlater å drøfte regjeringens virkelige politikk – en tilpasning til OECD og EU – i en norsk politisk kontekst. Det fremste eksemplet er det nylig innførte europeiske kvalifikasjonsrammeverket, som pålegger alle norske utdanninger å kvantifisere kunnskaper, ferdigheter og generell kompetanse ved avlagt eksamen.

– Forskningsmeldingen tar ikke opp kvalifikasjonsrammeverkets ensidige standardiseringskrav og vekt på målbare størrelser og hvilken betydningen dette vil få for kvaliteten på utdanning og forskning, sier Karlsen.

Nils Klim-prisen 2013: Ingvild Almås (NO)

Ingvild Almås er en norsk økonom som i løpet av få år har etablert seg som en ledende forsker internasjonalt. Hun forsker på måling av ulikhet i inntekt og hva som forstås som rettferdige forskjeller når det kommer til ulikhet i inntekt. Almås tar opp tema innenfor økonomi som krever den høyeste teoretiske og metodologiske kompetanse. Samtidig viser hun vedvarende engasjement i saker av stor allmenn betydning.

Foto: Jon Henning Aase

Tidligere prisvinnere:

2012: Sara Hobolt (DK) / 2011: Jørn Jacobsen (NO) / 2010: Johan Östling (SE)
2009: David Block (DK) / 2008: Anne Birgitta Pessi (FI) / 2007: Carina Keskitalo (SE)
2006: Linda Wedlin (SE) / 2005: Dag Trygve Truslew Haug (NO)
2004: Claes de Vreese (DK)

Nominer kandidater til Nils Klim-prisen 2014:

Nils Klim-prisen tildeles nordiske forskere under 35 år innen humaniora, samfunnsvitenskap, juss og teologi som har gitt fremragende bidrag, enten innenfor ett av prisens fagområder eller av tverrfaglig karakter. Nils Klim-prisen ble opprettet av det norske Stortinget i 2003, og er på 250 000 norske kroner.

Nominasjonsfrist er 15. juni 2013

For mer informasjon se
www.holbergprisen.no

www.bioforsk.no

Forskning former framtida

Bioforsk Jord og miljø har 105 ansatte fordelt på to enheter, en på Ås og en i Pasvik. Enheten på Ås utfører forskning og oppdrags-tjenester innenfor jordkvalitet og jordressurser, klimaspørsmål knyttet til jord og vann, avrenning fra jordbruksareal, vannkvalitet og forvaltning av vannressurser, arealbruk, naturbaserte renseløsninger og biologisk avfallshandtering.

Bioforsk Jord og miljø Ås søker:

Forsker - jordkjemi

Vi søker etter en forsker med seniorkompetanse innen jord- eller miljøkjemi. Oppgavene vil bli å anvende og utvikle denne kunnskapen i forskning og rådgivning mot undersøkelser og overvåkning av kulturlag i jord, forurenset grunn, miljørisikovurderinger, grunnvanns-overvåkning og jord som rensemiddel. Dette omfatter undersøkelser i felt og bruk av analyseinstrumenter i vårt eget forskningslaboratorium.

For fullstendig utlysningstekst og elektronisk søknadsskjema, se www.bioforsk.no, under ledige stillinger.

Søknadsfrist: 21. mai 2013.

Bioforsk er et landsdekkende forskningsinstitutt med hovedfokus på trygg matproduksjon, rent miljø og økt verdiskapning. Instituttet vektlegger en langsiktig ressursforvaltning, internasjonalisering og bred kontakt med brukere og kunder. Bioforsk er tilstede i alle landsdeler med om lag 460 medarbeidere.

Hva vil de med forskningen?

Har partiene en forskningspolitikk som er verdt å støtte? Vi stiller spørsmålene – du avgjør 9. september. I dette nummeret: Kristelig Folkeparti, Venstre og Miljøpartiet De Grønne.

AV AKSEL KJÆR VIDNES

Trine Skei Grande, leder i Venstre

Venstre

Venstre vil: oppnå tre prosent av BNP til forskning innen 2020, redusere lovlig midlertidig ansettelse fra fire til to år og øke andelen frie forskningsmidler.

– Norge ligger på bunn i Norden i andel av BNP som brukes på forskning og utvikling. Hvilket nivå bør vi ligge på?

– Vi står på treprosentmålet for 2020. Vi vil tidfeste det. Det er realistisk hvis vi klarer å legge inn nok ressurser og vilje til å gjennomføre det. Hvis det er noen land som har handlingsrom til å gjøre det, så må det være oss.

– **Norske universiteter og høyskoler rapporterer om milliarder i vedlikeholdsetterslep og enorme behov for forskningsinfrastruktur. Hva er løsningen?**

– Jeg tror ikke vi klarer å gjøre det godt igjen på noen få år, men vi må legge det inn i langtidspanen med forpliktende bevilgninger. Vi vil også ha tilbake et nytt forskningsfond der vi kan øremerke en del til å bygge infrastruktur.

– **Hva vil dere gjøre for å sikre trygge karriereveier for norske forskere?**

– Vi må bli kvitt den enorme bruken av mid-

lertidighet. Vi vil ha en makstid på to år for midlertidige ansettelser, og vi vil at det skal inn i loven. Jeg syns regjeringen er altfor svak på virkemidlene, de gir bare signaler.

– **Hvordan bør forskningsfeltet ivaretas i regjeringen – blir det godt nok prioritert uten egen forskningsminister?**

– Vi vil for det første at statsministeren skal ha et eget koordinerende ansvar overfor hele forskningsbiten. Et eget vitenskapelig råd med statsministeren som leder tror jeg vil føre til bedre koordinering innad i regjeringen. I tillegg vil vi ha en bedre kobling overfor næring og innovasjon. Vi var veldig for å ha en egen dedikert forskningsminister da det ble innført. Nå var ikke det en suksess med en forskningsminister uten gjennomslag, men vi er fortsatt åpen for å ha en minister med eget fokus på forskning og høyere utdanning.

– **Vi vet at høyskolene vil det, men trenger vi**

Rasmus Hansson, 1. plass på stortingslista for Miljøpartiet De Grønne og daglig leder for miljøforskningssenteret CIENS ved Universitetet i Oslo.

Miljøpartiet De Grønne

MDG vil: gi 30 prosent mer til infrastruktur, gjøre forskningsministeren sentral i utviklingen av et bærekraftig samfunn og gi forskere mer frihet.

– Norge ligger på bunn i Norden i andel av BNP som brukes på forskning og utvikling. Hvilket nivå bør vi ligge på?

– Vi bør ligge over nivået til andre land i Norden. Vi er det nordiske landet som har størst endringsbehov – vi må endre økonomien og næringslivet til å bli mer bærekraftig. Og vi har mer midler enn våre naboland. Vi vil samarbeide med de mest ambisiøse partiene om å presse frem en tidfesting av treprosentmålet.

– **Norske universiteter og høyskoler rapporterer om milliarder i vedlikeholdsetterslep og enorme behov for forskningsinfrastruktur. Hva er løsningen?**

– Vi må ta mer hensyn til reelle driftsutgifter og vedlikehold av infrastruktur i budsjetter. Det har vært litt for stor vilje de siste årene til å gjøre gloriose enkeltstående og underfinansierte drift over hele forskningssektoren. Vi vil øke innsatsen på forskningsinfrastruktur med 30 prosent

de neste ti årene.

– **Hva vil dere gjøre for å sikre trygge karriereveier for norske forskere?**

– Det er ikke primært statens vrangvilje, men forskningens konkurransepregete struktur som tvinger frem et system hvor selv dyktige forskere sitter løst i stolen. Vi ønsker å fremme en generell arbeidsmarkedspolitikk som ivaretar folks rettigheter, enten de er forskere eller noe annet. Og det er nødvendig å ivareta de vanlige forskerne. Flertallet kommer aldri til å være Einstein, men de er svært viktige likevel.

– **Hvordan bør forskningsfeltet ivaretas i regjeringen – blir det godt nok prioritert uten egen forskningsminister?**

– Et forskningsdepartement og en egen forskningsminister er nødvendig og hensiktsmessig både for å vinne budsjettkamper i skiftende regjeringer og for å tidligere få plassert forskning høyt på det offentlige sakskartet. MDG

STORTINGSVALGET 2013

flere universiteter i Norge?

– Jeg syns ikke vi skal ha en spesiell grense, men vi ønsker en gjennomgang av status akkurat nå. Det er ikke noe mål at all utdanningen skal være sentralisert. Vi kommer til å trenge høyere utdanning andre steder enn bare i de store byene.

– **Forskningen er fri, men det er ikke pengene. Hvor bør balansen gå mellom programforskning og frie midler?**

– Vi burde hatt mye mer frie midler enn vi har i dag. Det er altfor vanskelig å nå gjennom nåløyet. Jeg mener det ligger i selve forskningens sjel at en stor del skal være fri og drevet av nysgjerrighet og de frie tankene. Vi må få mer i basisbevilgning til institusjonene, men også øke de frie midlene gjennom Forskningsrådet til et nivå som gjør at du har en like stor mulighet å få gjennomslag på det frie prosjektet ditt som på de andre programmene i snitt.

ønsker at vi nå skal starte jobben med å utvikle det bærekraftige Norge. I det prosjektet vil forskningsministeren være sentral.

– **Vi vet at høyskolene vil det, men trenger vi flere universiteter i Norge?**

– Det er en ærlig sak at universitetsstatus blir et distriktspolitisk virkemiddel og en distriktspolitisk ambisjon, men det er den faglige kvaliteten som må være kriteriet. Da sier det seg selv at Norge nå er nær en grense for hvor mange institusjoner vi trenger å kalle universitet.

– **Forskningen er fri, men det er ikke pengene. Hvor bør balansen gå mellom programforskning og frie midler?**

– Volumet av offentlige forskningsbevilgninger må trappes betydelig opp. Dagens struktur med veldig mange tråder fra Stortinget og departementene inn i Forskningsrådets programmer er sterkt uheldig. Det bør i mye større grad være forskningssektorens oppgave å definere forskningsbehovet og prioritere innenfor en bred forskningspott. Oppsummert: mer ressurser, mer frihet og mer ansvar.

Dagrun Eriksen, nestleder i Kristelig Folkeparti

KrF Kristelig Folkeparti

KrF vil: oppnå tre prosent av BNP til forskning innen 2020, vurdere ekstra midler til forskere i småbarnsfasen og innføre en egen forskningsminister.

– **Norge ligger på bunn i Norden i andel av BNP som brukes på forskning og utvikling. Hvilket nivå bør vi ligge på?**

– Vi mener at vi må oppnå tre prosent av BNP innen 2020. Jeg tror det er eneste måten å få fart på forskningsinvesteringene på. Vi vil også gjeninnføre forskningsfondet og gaveforskkningsordningen, og styrke skattefunnordningen.

– **Norske universiteter og høyskoler rapporterer om milliarder i vedlikeholdsetterslep og enorme behov for forskningsinfrastruktur. Hva er løsningen?**

– Dessverre gjelder ikke dette bare forsknings- og utdanningssektoren. Vi har en generell utfordring med infrastruktur i landet vårt. Denne problemstillingen må inn i den større debatten om hvilke investeringer vi gjør i vårt samfunn. På Universitetet i Agder har de en diskusjon om hvordan private kan inn og bidra. KrF er ikke uvillig til å bruke slike samarbeidsmodeller for å få på plass god infrastruktur for eksempel ved å gi næringslivet tilgang til laboratorier knyttet til utdanningsinstitusjoner.

– **Hva vil dere gjøre for å sikre trygge karriereveier for norske forskere?**

– Det må settes tydeligere krav fra politisk hold om hva man aksepterer og ikke aksepterer av midlertidige stillinger. Vi har også sett på en sveitsisk modell hvor man har litt høyere finansiering, på 120 prosent, av forskningsprosjekter som er utført av småbarnsforeldre. Da kan man

bruke lenger tid eller kjøpe ekstra laboratorietid. Det tror jeg vil gjøre det lettere å beholde folk som er i småbarnsfasen. Jeg tror også det vil ha en god effekt på kvinneprofilen.

– **Hvordan bør forskningsfeltet ivaretas i regjeringen – blir det godt nok prioritert når man ikke har egen forskningsminister?**

– Når man skal kjempe om budsjettaker i regjeringen, kan ikke en statsråd komme med to svære poster. Skal det velges mellom barnehage eller forskning, tror jeg ikke du må være rakettforsker for å skjønne hva som er lett å få gjennomslag for. Jeg syns det er lurt å se på inndelingen av dette på nytt.

– **Vi vet at høyskolene vil det, men trenger vi flere universiteter i Norge?**

– Jeg tror vi begynner å nærme oss en grense. Men vi har en mangel i Norge – vi har ikke faglige eller økonomiske gulrøtter for å få høyskoler til å utvikle seg som høyskoler. I dag handler alle gulrøttene om å utvikle seg til å bli universitet. Vi trenger gode universiteter, og vi trenger gode høyskoler.

– **Forskningen er fri, men det er ikke pengene. Hvor bør balansen gå mellom programforskning og frie midler?**

– Vi har ikke satt noe mål for hvordan balansen bør være, men jeg tror vi har et stort potensial i Norge til å øke andelen frie forskningsmidler.

Kvinner må vente lengst

Menn har kortere forskererfaring enn kvinner når de rekrutteres til postdoktorstillinger.

Danske kvinnelige forskere har i gjennomsnitt vært over tre år i akademien fra avlagt ph.d.-grad til de bevilges en postdoktorstilling, mens menn kun har vært i akademien i 1,75 år. Det kommer fram i rapporten *Køn og forskning i Det Frie Forskningsråd*, som ble publisert i mars.

– Disse tallene var overraskende for oss, og vi vet rett og slett ikke hva som ligger bak dem, sier Peter Munk Christiansen, leder av Det Frie Forskningsråd (DFF) i Danmark.

– Menn velger menn

Det var da man så nærmere på rekruttering generelt til postdoktorstillinger i prosjekter finansiert av DFF, at det avdekket seg noen mønstre. Har man det danskene kaller «innleirete» postdoktorstilling, altså at man er tilknyttet et større forskningsprosjekt, trer det fram en tydelig kjønnsforskjell, uavhengig av fagområdet. Forskjellene er likevel størst for fagområdet «Natur og univers», hvor kvinner i gjennomsnitt har ventet nesten fire år før de får en postdoktorstilling, mens menn bare har ventet i gjennomsnitt 1,5 år.

Også Gitte Grønemose Butler, leder av avdelingen for politikk og presse i Dansk Magisterforening, er overrasket over tallene som kommer fram i rapporten. Men hun peker på tallene for rekruttering til postdoktorstilling, der det viser seg at nesten dobbelt så mange menn som kvinner er blitt rekruttert av sin veileder fra ph.d.-perioden.

– Flertallet av veilederne er menn, slik også fagkomiteene som rekrutterer til postdoktor-

stillingene, har menn i flertall. Da får man lett en portvoktereffekt, om enn ubevisst, der folk, i dette tilfellet menn, ansetter folk som ligner dem selv.

Lykkes bedre på egen hånd

Interessant nok er situasjonen annerledes om man ser på såkalte individuelle postdoktorstillinger, der forskerne har søkt og fått finansiering til egne prosjekter. Her lykkes kvinnene i en helt annen grad.

Ser man alle fagområdene under ett, har menn i gjennomsnitt ventet 2,25 år, mens kvinner har ventet i snitt litt under 2 år. For det elers så mannsdominerte området «Teknologi og produksjon» har kvinner i snitt ett års mindre erfaring enn menn når de får en postdoktorstilling, det vil si to år versus tre.

Hvorfor det er slik, kan Christiansen i DFF altså ikke svare på.

– Kan det være at kvinner er mer tålmodige? Hvis de ikke får individuelt postdoktorstipend, blir de likevel hengende i systemet, mens mennene i større grad forsvinner ut og dermed trekker ned gjennomsnittsentiden, funderer han på.

– En vanskelig midtperiode

Hvor lang tid kvinner (og menn) bruker fra avlagt doktorgrad til de får tildelt postdoktorstilling her til lands, finnes det ikke tall for.

Jesper Werdelin Simonsen, divisjonsdirektør for samfunn og helse i Norges forskningsråd, synes imidlertid den danske undersøkelsen er verdt å se nærmere på.

– Den viser blant annet at kvinner gjør det godt på de arenaene der det er konkurranse om stillingene. Menn derimot gjør det bedre når det er snakk om mer personlig rekruttering, for eksempel at de rekrutteres av veilederen. Det er egentlig ganske skremmende.

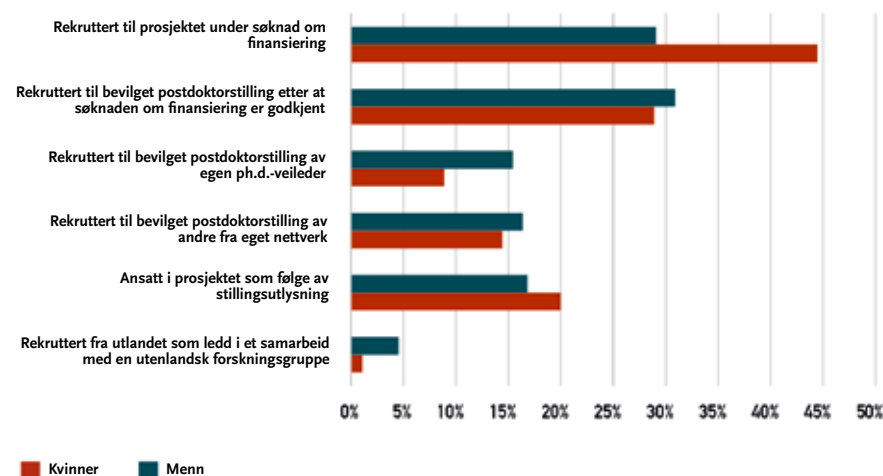
Simonsen mener at tallene sier noe om midtperioden i kvinners karriere, der menn ofte reker å blant annet publisere mer.

– Der vet vi at det går saktere for kvinner enn for menn på grunn av omsorgsoppgaver. Det er kanskje enda tydeligere i Danmark enn i Norge. Vi har tross alt langt bedre permisjonsordninger som sikrer en bedre likestilling mellom kjønnene. Men det er mye som kan gjøres også hos institusjonene for å styrke kvinnenes posisjon i denne fasen for å øke kvinners muligheter til publisering og deltakelse i forskning, sier Simonsen.

– Men når kvinnene kommer forbi midtperioden og får etablert seg som forskere, ligner imidlertid karriereløpet deres mer på mennenes igjen. Problemet er at da har nok mange kvinner valgt andre og mer attraktive yrker, for eksempel hvis de har måttet vente for lenge på en postdoktorstilling.

AV SIRI LINDSTAD

Rekruttering til postdoktorstillinger tilknyttet større forskningsprosjekter finansiert av DFF i perioden 2001–2009:

Nesten dobbelt så mange menn som kvinner er blitt rekruttert til postdoktorstilling av sin veileder fra ph.d.-perioden.

Tallgrunnlag

- Tallene som ligger til grunn for rapporten, er 547 «innleirete» postdoktorstillinger i perioden 2001–2009, samt 908 individuelle postdoktorstillinger i perioden 2001–2008.
- Ikke alle «innleirete» postdoktorstillinger har latt seg identifisere i DFFs tallmateriale, så det kan være snakk om flere enn 547 stillinger.
- Tallene for innleirete versus individuelle postdoktorstillinger er med andre ord ikke helt sammenlignbare verken når det gjelder omfang eller periode.

Kilde: Rapporten *Køn og forskning i Det Frie Forskningsråd*

– Viktige for forskinga

– Vi krev fleire stipendiatar! ropar universiteta og høgskolane. Hadde ikkje fleire faste stillingar vore betre?

– Stipendiatane bidreg sterkt til å auke publiseringa ved UiS, seier rektor Marit Boyesen.

– UiS treng fleire stipendiatstillingar. Ikkje minst treng vi denne kompetansen for å erstatte vitenskapleg tilsette når dei går av. Skal vi greie å erstatte lærarkreftene våre, er det særleg viktig med fleire doktorgrader innan profesjonsfaga, seier rektor Marit Boyesen ved Universitetet i Stavanger (UiS). UiS har i dag har 70 stipendiatstillingar.

– Stipendiatstillingane er svært viktige for forskinga vår. Stipendiatane bidreg sterkt til å auke publiseringa ved UiS.

– Men kvifor satsar de ikkje heller på permanente forskarstillingar?

– Som nytt universitet får vi færre stipendiatar og dårlegare økonomiske rammer for forskning enn dei «gamle» universiteta. Grunnfinansieringa vår er lågare, og dette handlar mykje om økonomisk kapasitet til å opprette fleire stillingar. Det vi kunne trenge, er fleire postdoktorstillingar eller rekrutteringsstillingar, seier Boyesen.

Treng doktorar

I dag er det forskning som gjeld, også ved høgskolane. Ikkje minst er det inflasjon i nye doktorgradprogram ved høgskolar som ønskjer å bli universitet. Men også dei andre høgskolane skal forske, og då treng dei stipendiatar.

– Vi treng mange fleire stipendiatstillingar, fordi vi satsar meir på forskning. Vi har etablert

seks mastergradsprogram her ved høgskolen, og fleire av masterstudentane burde fått høve til å søkje doktorgradsstipend etterpå. Det er stor rift om dei få stipendiatstillingane vi har, seier Åse Løkeland, rektor ved Høgskulen i Sogn og Fjordane (HiSF). Ho fortel at høgskolen har 330 tilsette og 11 stipendiatstillingar.

– Vi ønskjer å bli meir forskingsintensive og utvikle meir forskning på områda der vi utdannar kandidatar.

– Får stipendiatane jobb etter at dei er ferdige?

– Ja, her får dei jobb. Høgskulen har stor bruk for folk med doktorgrad. Situasjonen er nok heilt annleis her enn ved eit stort universitet, der dei ofte har mangel på stillingar. Men vi har underskott på folk. Eg kjenner ikkje til arbeidsløyse for nokon av våre som har disputert, seier Løkeland.

– Bruk og kast

Liv-Elisif Kalland er styremedlem i UiODoc, interesseorganisasjonen for stipendiatane ved Universitetet i Oslo (UiO):

– Det er urovekkande at ein på nasjonalt nivå har auka talet på stipendiatstillingar utan tilsvarende auke i talet på faste stillingar. Eg reagerer på bruk og kast av stipendiatar som berre skal forske for å produsere. Ein kan ikkje berre pøse på med stipendiatar utan også å styrke ressursane til

rettleiarane. Stipendiatane fortener også eit godt forskingsmiljø rundt seg, seier Kalland. Ho sit også i styret ved UiO som representant for mellombels vitenskapleg tilsette.

Kalland meiner særleg høgskolane må prioritere kva fagområde dei vil styrke.

– Dei må ikkje berre satse på stipendiatar, men heve forskingsmiljøet rundt.

Heller fleire faste

Fagpolitisk rådgjevar Jon Iddeng i Forskeforbundet meiner institusjonane ville vere betre tente med å bruke ressursar til faste forskarstillingar.

– For institusjonane er det lett å nytte stipendiatar til forskning, for dette er jo pengar som kjem dryssande ned. Men for forskinga og utdanninga sin del var det betre om midlane hadde gått til faste stillingar, seier Jon Iddeng, fagpolitisk rådgjevar i Forskerforbundet.

Iddeng meiner det er viktig å finne ut kva behov samfunnet har for arbeidskraft.

– Ved fordeling av stipendiatstillingar må ein legge til grunn at det er behov for forskingsarbeidskrafta, slik at ein ikkje bruker pengar på ei forskarutdanning som samfunnet ikkje spør etter.

Ifølgje ein rapport laga av Kunnskapsdepartementet og Universitets- og høgskolerådet vil sektoren få eit underskott på mellom 600 og 800 doktorar per år fram til 2020. Særleg er det behov for doktorar i matematikk, naturvitenskap og teknologi.

Jan Haaland, leiar i Universitets- og høgskolerådet, seier det har vore ein vesentleg auke i produksjonen av doktorgrader dei siste åra.

– Men det er mange år sidan vi fekk fleire nye stipendiatstillingar på statsbudsjettet, seier han.

AV JOHANNE LANDSVERK

Doktorgrader i Noreg

Tal frå doktorgradsregisteret viser ei dobling av avlagde doktorgrader i Noreg sidan 2003:

■ 2003:	723
■ 2006:	905
■ 2008:	1245
■ 2009:	1148
■ 2010:	1184
■ 2011:	1329
■ 2012:	1461

FOTO: AKSEL KJØR VJØNES

UMB:

Kristin Halvorsen til vårkonferansen

■ Årets vårkonferanse ved Universitetet for miljø- og biovitenskap handler om akvakultur. Kunnskapsminister Kristin Halvorsen bidrar med innlegget «Forskning, utdanning og innovasjon – forventninger til det nye universitetet». Fiskehelse, forurensning og matsikkerhet er andre stikkord fra programmet, mens Salma-laksens far, Per Olav Skjervold, står for posten «Kan vi forske frem nye triumfer innen akvakultur?». Datoen er 30. mai.

MØRE OG ROMSDAL:

– Godt høgskulesamarbeid

■ Rektorane ved høgskulane i Molde, Volda og Ålesund hevdar gjennom ein kronikk i Sunnmørsposten at prosjektet «Mørealliansen» har styrkt samarbeidet. Dei viser til at media og fylkeskommunen gjennom saksutgreiinga om «Høgskolen Møre og Romsdal» har etterlyst samarbeidet. Rektorane nemner at det er planar om ei rekkje samarbeidsprosjekt, mellom anna ein felles ph.d.-grad i helse- og sosialfag. Instituttet Møreforskning i Molde deltek òg i alliansen.

FORMIDLING:

Fra papir til nett

■ Gemini er en tradisjonsrik publikasjon for forskningsnytt fra NTNU og SINTEF. Nylig overtok nettet og Gemini.no som hovedkanal. – Vi vil være mer dagsaktuelle og mer tilgjengelige. Samtidig ønsker vi at det gamle stoffet også skal være søkbart, sier redaktør Åse Dragland til Universitetsavisa. Flere tusen artikler fra arkivet er allerede tilgjengelige på Gemini.no. Det vil fortsatt komme to norske og to engelske papirutgaver årlig.

HAVFORSKNING:

Vil ha hundre stillinger

■ Havforskningsinstituttet vil bygge ut forskningsmiljøet og ha hundre medarbeidere i Tromsø, skriver nettavisen iTromsø. Siden Havforskningsinstituttet ble etablert i Tromsø i 2003, har staben vokst fra 30 til 71. Nylig feiret avdelingen i Tromsø ti år, og i denne anledningen sa direktør Tore Nepstad: – Tromsø har et stort potensial for vekst, og vårt mål er å få 100 ansatte i Tromsø i løpet av en tiårsperiode, sier Nepstad.

FOTO: WWW.NAMDALSAVISA.NO

MUSEUM:

Rock City vil inn i varmen

■ Ressurssenteret Rock City i Namsos ønsker å bli en del av Museene i Sør-Trøndelag eller Museet Midt, men er foreløpig funnet for lett. Nord-Trøndelag Fylkeskommune har konkludert med at senteret ikke har kompetanse eller innhold til å bli et museum. – Et museum har krav om arkivering, registrering og forskning. Museumsreformen var en kvalitetsreform, som heftet av mange bygdemuseum, sier fylkesrådsleder Ingvild Kjerkol (Ap) til Trønder-Avisa.

FINANSIERINGSORDNING:

Ap vil evaluere

■ Landsmøtet til Arbeiderpartiet gikk inn for å revurdere finansieringsordningen for universitet og høyskoler. – Det er virkelig en gladmelding for Universitetet i Agder (UiA) sier Kvinesdal-ordfører Odd Omland til Fædrelandsvennen. I dag får UiA basisbevilgning som om det fortsatt var en høyskole. Det innebærer at de får mindre forskningsmidler enn de etablerte universitetene. Ap i Agder, Rogaland og Nordland har arbeidet for saken.

FORSKNINGSMELDINGEN:

Trenger samisk kompetanse

■ Rektor Jelena Porsanger ved Samisk Høgskole er tilfreds med forskningsmeldingens innhold om samiskspråklig utdanning, melder høgskolens hjemmeside. Meldingen vektlegger behovet for samisk kompetanse innenfor mange fagområder, men peker på at relativt få samiskspråklige studenter har fullført en masterutdanning. Ifølge meldingen trengs derfor en fortsatt kapasitetsbygging innenfor samiskspråklig høyere utdanning.

MUSEUM:

Kamp om død ulv

■ «Vargtass» ble lokalkjendis mens jakten pågikk i Sør-Trøndelag. Etter at ulven ble skutt, ønsket ordførerne i to av «hjemkommunene» – Snillfjord og Agdenes – begge å sikre seg ulven for utstopping, men nå havner den i Vitenskapsmuseet i Trondheim. Ole Roar Davidsen i Direktoratet for Naturforvaltning sier til Adresseavisen: – Vi opererer etter en prioriteringsliste der vitenskapelige formål har førsteprioritet, offentlig museum andreprioritet, andre offentlige institusjoner som kommuner kommer på tredje plass og deretter kommer de private.

VALG AV REKTOR:

Olsen vant ved UiB

■ Dag Rune Olsen (bildet) er valgt til ny rektor ved Universitetet i Bergen (UiB). Ifølge UiBs hjemmesider håper Olsen å videreutvikle og styrke utdanningen og forskningen ved UiB i fellesskap. Samtidig vil rektoratet hans jobbe for at de ansatte skal ha trygge arbeidsplasser. Olsen er i dag dekan ved Det matematisk-naturvitenskapelige fakultet, og han tiltrer som rektor i august. Ved Universitetet i Oslo er Ole Petter Ottersen gjenvalgt som rektor for fire nye år.

VALG AV REKTOR:

– Gått ut på dato

■ Lederen i Dagens Næringsliv 18. april går til angrep på ordningen med valgt rektor. Systemet blir omtalt som «tilpasset gårdsdagens virkelighet» da lederjobben «gikk på rundgang blant likemenn». Videre heter det: «Et moderne universitet er en kompleks organisasjon, med mange motstridende interesser. Toppjobben krever gode lederegenskaper, ikke bare popularitet blant grupper av ansatte med dobbeltstemmer.»

NYTT FAG VED UIA:

Satser på antrozoologi

■ Universitetet i Agder (UiA) og fylkesmennene i Aust- og Vest-Agder arrangerte nylig en konferanse om antrozoologi: bruk av dyr i velferdstjenester, melder UiAs hjemmesider. Ifølge Anne Marie Støkken, professor ved Institutt for sosiologi og sosialt arbeid, kan samhandling med dyr ha positive effekter som redusert stress, angst og depresjon og senket blodtrykk. UiA opprettet en antrozoologi-gruppe i fjor høst, og forskningsprosjektet ventes avklart i løpet av året.

HISTORIEFAGET:

Mest for menn?

■ Historiefaget i Norge er svært mannsdominert, viser en ny rapport. Lav kvinneandel i professor- og amanuensisstillinger er ett av tegnene. Institutt for arkeologi, konservering og historie ved Universitetet i Oslo tok initiativ til å kartlegge kjønnsbalansen ved å bestille en undersøkelse fra Arbeidsforskningsinstituttet. Rapporten tar for seg om noe av forklaringen kan ligge i konservatisme i fagkultur og miljø. Nettstedet Kilden har mer om saken.

FOTO: STUDENT.NO

NORSK STUDENT-ORGANISASJON:

Nyvalgt leder

■ Universitets- og høyskolestudentene har fått ny leder. NTNU-student Ola Magnussen Rydje er valgt til ny leder av Norsk studentorganisasjon (NSO). – Vi har et veldig spennende år foran oss med stortingsvalget til høsten, og mitt hovedmål blir å få student saker og høyere utdanning som prioriterte områder i den neste regjeringserklæringen, sier Rydje ifølge nettstedet student.no. Han avløser nåværende leder Øyvind Berdal 1. juli.

FOTO: BO MATHISEN

NORGES MUSIKKHØGSKOLE:

Samarbeid med Oslo-Filharmonien

■ Norges musikkhøgskole (NMH) har inngått en stor samarbeidsavtale med Oslo-Filharmonien (OFO), melder nmh.no. OFO skal tilby praksisplasser som ledd i utdanningen av musikere, dirigenter og komponister. Musikere fra OFO skal delta i undervisning og veiledning, og i avtalen inngår også etterutdanning og FoU-arbeid. NMH-rektor omtaler ifølge Ballade avtalen som et «fullstendig kretsløp for utvikling av kompetanse».

Bente Mogård (t.v.), Malin Lundgren og Ove Johansen i Tine smakar på nye produkt.

Dette er U

I næringslivet er U-en produktutvikling.
I høgskolane er U-en uklar.

TEKST: JOHANNE LANDSVERK FOTO: ERIK NORRUD

Produktutviklar Malin Lundgren lagar nye oppskrifter til energidrikken E+.

FOU. FORSKING MED MEIR. Få snakkar om U-en. Er U berre noko som heng på slep, etter den viktige forskinga?

– Nei, her hos oss er F og U sidestilte. Utan forskning – inga utvikling. Og forskarane er heilt avhengige av utviklingsdelen, seier Ove Johansen, FoU-sjef i utviklingsavdelinga til Tine på Kalbakken i Oslo.

Her i FoU-senteret, vegg i vegg med eit gedigent meierianlegg, ligg forsøksrommet der U-en går føre seg. FoU-avdelinga har 90 tilsette, fordelt mellom Oslo og Stavanger. Her i Oslo er det flytande mjølkeprodukt som blir utvikla, medan Stavanger tek seg av osten.

Blant maskinar, utstyr og blanke røyr står ein behaldar med ein rosa yoghurtliknande masse og ventar – på U-en. Nye oppskrifter av E+ skal utviklast vidare.

– E+ er ein energidrikk for eldre og sjuke som strever med å få i seg mat. Så mykje som 70 prosent av sjukehuspasientane har gått ned i vekt når blir dei skrivne ut av sjukehuset. Det

var Haukeland sjukehus og Bergen kommune som ønskte å samarbeide med næringsmiddelindustrien for å utvikle produkt på området, seier Bente Mogård, innovasjonsleiar i forskingsavdelinga.

Utviklar smak og konsistens

Ho fortel at Tine har eigne forskingsprosjekt for å utvikle produkt for eldre.

– Men her bygger vi i tillegg på eksisterande forskning. Det er eit innovasjonsprosjekt, der sjølve produktutviklinga inngår i eit omfattande løp.

– Kva er skilnaden på utvikling og innovasjon?

– Vi ser på innovasjon som eit verktøy for å kome fram til løysinga. Innovasjon har stor grad av uvisse i seg, fordi vi ikkje heilt veit kva vi skal lage. Men når det gjeld U, veit vi omtrent korleis produktet blir, og då handlar det meir om å utvikle smak, lukt og konsistens.

Mogård forklarar at Tine utviklar produkta ut frå ein produktidé, i samarbeid med marknadsavdelinga.

– Etter at ideen har vore gjennom ein innovasjonsprosess, der vi identifiserer og skaffar oss innsikt i kva kunden og forbrukaren treng, gjennomfører vi ideen. Då veit vi omtrent kva produkt vi vil ha, og vi kan byrje på U-en.

Johansen fortel at 40 prosent av FoU-verksemda i Tine er forskning, og 60 prosent er utvikling.

Ifølgje spesialrådgjevar Egil Kallerud i Nordisk institutt for studier av innovasjon, forskning og utdanning (NIFU) er 80 prosent av FoU i næringslivet utvikling.

– Men det er teikn som tyder på at mange norske bedrifter ikkje oppfatar utviklingsarbeidet sitt som FoU, og at mykje utviklingsarbeid difor ikkje blir rapportert inn i samband med FoU-undersøkingane, seier han.

FoU for bedrifter

FoU-omgrepet vart utforma i 1960-åra av organisasjonen OECD som eit ledd i utviklinga av forskingsstatistikk.

– Ut frå eit ønske om å fremje økonomisk utvikling i medlemslanda vart det laga eit standard omgrep for innsamling av informasjon om forskning. Definisjonen av FoU vart nedfelt i den såkalla Frascati-manualen, som seinare er blitt revidert fleire gonger, seier Kallerud, som også er redaktør i bladet Forskningspolitikk.

I retningslinjene til OECD er FoU karakterisert som grunnforskning, bruksretta forskning og utviklingsarbeid. Ifølgje Frascati-manualen er U ei verksemd som dreg nytte av eksisterande kunnskap frå forskning eller praktisk erfaring: å framstille nye eller vesentleg forbetra material, produkt eller innretningar, eller å innføre nye eller vesentleg forbetra prosessar, system eller tenester.

Kallerud seier at U-en i utgangspunktet var ganske klart definert.

– U-en handla om teknisk utvikling i bedrifter, med tanke på produktutvikling. Men etter kvart som FoU-omgrepet kom til å gjelde alle fag i UH-sektoren, er nok U-en blitt meir diffus.

Opp gjennom historia har det vore store diskusjonar om kvar grensene går for å bli kalla FoU.

– Det er eit krav om nyskaping, og det gjeld både forskning og utvikling. Ein skal få fram noko nytt. U-en handlar mykje om løysingar, produksjon og prosessar.

Kallerud seier at mykje av det høgskolane i Noreg kallar utvikling, ikkje er i samsvar med definisjonen til OECD.

– U blir nok oppfatta som noko anna i akademia enn i næringslivet.

– Å skrive artiklar er U

Så kva er U i høgskolane? Frode Olav Haara er førsteamanuensis ved Høgskulen i Sogn og Fjordane (HiSF) og underviser i matematikk ved grunnskolelærerutdanninga.

– Eg sit akkurat og arbeider med ein tekst knytt til eit kompetansebyggingsprogram som vi har utvikla internt på avdeling for lærarutdanning og idrett. Saman med to andre ved HiSF skal eg kanskje skrive eit kapittel i ein antologi om rettleiing i høgare utdanning, seier Haara.

– Vil det seie at du jobbar med U?
– Ja, det håpar eg då. Arbeidet med antologien reknar eg i alle fall sjølv som utviklingsarbeid. Mykje er basert på tidlegare forskning. Det kan godt vere U å skrive lærebøker og artiklar, halde foredrag eller å skrive kronikkar i Forskerforum, seier Haara, som nyleg hadde ein kronikk på trykk i bladet.

Haara kommuniserer mykje med matematikklærarar i grunnskolen, og hjelper dei med å utvikle undervisninga.

– Eg held kurs og vidareutdanning, og eg skriv populærvitenskaplege artiklar og kronikkar knytt til nye sider ved matematikkundervisninga. Dette er ei viktig form for utviklingsarbeid, meiner han.

– Kan det vere U å lese ein artikkel?

– Ja, det kan det vere. Å setje seg inn i ein fagfellegodkjend artikkel kan vere bra for undervisninga. På den måten kan ein halde seg oppdatert.

Usekje om U-en

Trine B. Haugen er prodekan for FoU ved Fakultet for helsefag ved Høgskolen i Oslo og Akershus (HiOA). Ho fortel om store diskusjonar ved høgskolen om kva U-en er.

– Det går ikkje an å setje opp eit skarpt skilje mellom F og U. Mykje utviklingsarbeid ligg i grenseland til forskning, seier Haugen.

– Nokre står hardt på at U-en er noko anna enn F-en. Andre meiner at mykje av det vi kallar utviklingsarbeid, høyrer inn under forskning

– Det er meir strategisk å kalle det for forskning.

TRINE B. HAUGEN

og bør kunne publiserast. Problemet er at det ikkje er ein konsensus. Det er inga semje internt ved høgskolen om kva utviklingsarbeid skal innebere, og mange har vel ikkje eingong ei formeining om kva U-en omfattar, seier ho.

I lov om universitet og høgskolar frå 2005 heiter det at universitet og høgskolar skal utføre «fagleg og kunstnarisk utviklingsarbeid». Men kva som ligg i omgrepa, er ikkje nærare presisert. I høgskolane er det også vanleg å snakke om «pedagogisk utviklingsarbeid» som U.

– Mange tolkar «pedagogisk utviklingsarbeid» som fagleg utvikling og oppdatering. Men kva er det å halde seg oppdatert? Nokre meiner at U-en er fagleg oppdatering og førebuing, altså oppgaver dei tilsette må gjere uansett. Men pedagogisk utviklingsarbeid er noko meir. U-en skal drive fram ny kunnskap som kan bidra til å endre praksis, seier Haugen.

Magnus Gulbrandsen, som er forskar i NIFU, seier at U-en ifølgje Frascati-manualen er noko anna enn pedagogisk utviklingsarbeid.

– U er ein aktivitet som er knytt til forskning, ikkje til utdanning. U-en er ofte eit stadium der ein

bruker forskingskunnskapen vidare, ein tek kunnskapen i bruk. Å jobbe med å forbetre det pedagogiske opplegget er ikkje U ifølgje definisjonane til OECD, men noko anna, seier Gulbrandsen.

Men han presiserer at mange universitet og høgskolar er opptekne av produktutvikling og innovasjon, til dømes dei tekniske høgskolane.

– U-en blir usynleg

Haugen meiner at universitetsplanane kan føre til at U-omgrepet etter kvart forsvinn ved HiOA, eller at det får ei meir presis tyding.

– I ein strategi der målet er å bli universitet, passar det ikkje med vage omgrep. Høgskolen prøver å ta med seg U-en i ein strategi der alt skal målast etter publisering, og då kan U-en bli usynleg.

– Kva tapar tilsette ved å kalle aktiviteten for U?

– Det er meir strategisk å kalle det for forskning. Det er mykje vanskelegare å få tildelt U-tid, og eit utviklingsprosjekt er ikkje alltid så lett å definere. I praksis er det berre søknader om reine forskingsprosjekt som får pengar.

– I praksis er det berre søknader om reine forskingsprosjekt som får pengar, seier Trine B. Haugen ved Høgskolen i Oslo og Akershus.

– Tine forskar berre på produkt som vi kan utnytte og utvikle vidare, seier Malin Lundgren (t.v.), Bente Mogård og Ove Johansen.

Mange her ved høgskolen er ikkje tilsette for å forske, og dei vil nok meine at dei tapar på den sterke forskingssatsinga.

Dessutan: fast tid til F og U er på veg ut ved HiOA.

– FoU-tid vart tidlegare tildelt etter stillingskategori, men systemet gav institusjonane lita styring. Nokre dreiv med forskning, andre med utvikling – og nokre gjorde kanskje ingen av delane. I dag får dei fleste tildelt tid etter forskingsresultat.

Nye varianter av energidrikken E+ er under utvikling.

Meiner teljekantane rår

Helge Høivik er dosent ved bibliotek- og lærings-senteret ved HiOA. Han fortel at høgskolestyret nyleg løyvde fire millionar til FoU.

– 90 prosent av midlane går til større forskingsprosjekt, og dei resterande ti prosentane går til poenggejvande publisering basert på utviklingsarbeid. I dag er det teljekantane som tel, konstaterer Høivik.

– Det som leiinga ved HiOA gjer, er å redusere U-en. Den noverande rektoren er vald for at institusjonen skal bli eit meir tradisjonelt universitet med trykk på akademisk forskning, sjølv om det samtidig skal ha ein profesjonsretta profil og vere nær yrkesfeltet.

– Kva er U, slik du ser det?

– U er å utvikle nye produkt, tenester og prosessar i og for profesjonsfeltet og i vår eiga undervisning. U-en kan byggje på forskning, men også på det ein sjølv har gjort og erfart.

– Forskinga tronar på toppen

Høivik meiner at også interne utviklingsoppgåver skal kunne gå under FoU-omgrepet, ikkje minst fordi høgskolane framover har stort behov

for å betre produkt og tenester.

– I 2000 starta vi eit opplegg der folk kunne delta i program for utvikling av e-læring. Rektor gjekk i sin tid med på å godkjenne prosjektet som utviklingsarbeid – som del av FoU. Her kan ein trekkje parallellar til næringslivet. Der driv dei produktutvikling, men U-en treng ikkje vere basert på forskning. Men å seie at universitetet leverer varer og tenester, og kalle det for produktutvikling og innovasjon, det vil mange i akademia ikkje vere med på.

– Når blir U-en for lett?

– Det er vanskeleg å vite om U-en held høgt nok nivå. Men det gjeld jammen F-en også! F-en tronar ideologisk på toppen, og forskarane har interesse av å halde dette hierarkiet ved lag. Men det er ikkje lett å samanlikne F-en og U-en. Skulle ein bruke same kriteria som gjeld for forskning, må U-en alltid tape. Eg meiner ein må sjå på om forskinga kjem fram til noko vesentleg nytt, eller om det berre er ei gjentakning av noko som er sagt før. For utviklingsarbeidet er det nok at det blir skapt noko nytt i ein lokal kontekst, men dette møter motstand, seier Høivik.

– Det er vanskeleg å vite om U-en held høgt nok nivå. Men det gjeld jammen F-en også!

HELGE HØIVIK

– Mykje av det høgskolane kallar utvikling, er ikkje i samsvar med definisjonen til OECD.

EGIL KALLERUD

Utvikling ved universiteta

Men korleis har U-en det i universiteta?

– Ved dei klassiske universiteta er U eit ukjent omgrep, trur Haugen.

– I alle fall var det slik inntil høgskolane begynte å snakke høgt om forskning – og utvikling. Ved desse universiteta snakkar dei berre om forskning.

Men ei spørjeundersøking blant universitetsforskarar viser noko anna. Forskarane vart spurde om i kva grad dei dreiv med grunnforskning, bruksretta forskning eller utviklingsarbeid.

– 70 prosent av universitetsforskarane seier at dei er involverte i utviklingsarbeid, som regel i kombinasjon med andre forskingsaktivitetar. Elleve prosent svarar at hovudtyngda ligg på utviklingsarbeid, seier NIFU-forskar Gulbrandsen.

– Slik vi tolkar tala, er det dei færreste som driv berre med éin aktivitet. Dei fleste kombinerer anten grunnforskning, bruksretta forskning eller utviklingsarbeid.

Hand i hand med F

Tilbake i lokala til Tine er det servering av E+ i ulike variantar og med ulik smak. FoU-sjef Johansen viser rundt i meieriet og det han kallar det største kjøleskåpet i Noreg, med mjølk og mjølkeprodukt så langt auga rekk.

Han fortel at Tine har ei stor forskingsavdeling og kan søkje midlar frå Forskringsrådet.

– Vi deltek blant anna i innovasjonsprosjekt i næringslivet, såkalla IPN.

Tine deltek også i Skattefunnordninga, som gjer at bedriftene kan få skattefrådrag.

– De hadde vel drive med U også utan støtte?

– Ja, U-en hadde vi nok drive med. Men å bruke for mykje pengar på forskning som er meir risikofyllt, det vil nok ikkje eigarane risikere, seier Johansen.

– Det er jo bøndene som eig Tine, og målet er å skape ein best mogleg pris på mjølka. Vi driv ikkje grunnforskning, men berre forskning som vi kan utnytte og utvikle vidare. Her går F- en og U-en hand i hand. ■

– Det er ei spanning rundt U-en ved alle høgskolar, meiner Helge Høivik ved Høgskolen i Oslo og Akershus.

– Kva er U for deg?

KARI BJØRGE LIED
høgskolelektor ved Avdeling for helse, omsorg og sjukepleie, Høgskolen i Gjøvik

– Det kan vere å endre eller utvikle eit undervisningsopplegg ut frå erfaringar og forskning. U kan også vere utvikling av eigen organisasjon. Alle har minst ti prosent FoU-ressurs, og vi kan i tillegg søkje midlar til utviklingsprosjekt.

INGE HOFF
professor ved Institutt for bygg, anlegg og transport, NTNU

– For meg er U å bruke kunnskap frå forskning og få resultata over i praktisk verksemd, som til dømes i vegbygging. I faggruppa jobbar vi med veg og transport, og for vår del er utviklingsarbeid å hjelpe til med å lage regelverk og å setje opp prosedyrar.

GURO GRAVEM JOHANSEN
universitetslektor i musikkpedagogikk, Noregs musikkhøgskole

– U kan vere viktig fagleg arbeid, sjølv om det ikkje oppfyller krava til vitenskapleg forskning. Det kan handle om å utvikle metodikk eller lærebøker. På Musikkhøgskolen er det ein del som underviser i eit hovudinstrument, og for dei kan U vere å utforske repertoar, nye tolkingar og teknikkar gjennom eiga øving.

Ein U i utvikling

Omgrepet innovasjon kan kome til å fortrenge U-en – sjølv om innovasjonsomgrepet er vidare, og dei to ikkje er synonyme.

U i statlege høgskolar

- 29 prosent av samla FoU er utvikling.
- Satsing på forskning gjer U-en meir usynleg.
- Ved krav om meir publisering når U-en ikkje opp.
- Det er vanskelegare å få midlar til utviklingsprosjekt enn forskingsprosjekt.
- Tilsette utan forskingskompetanse vil tape.

U i næringslivet

- 80 prosent av samla FoU er utvikling.
- Utviklingsprosjekt får mindre statsstøtte enn industrielle forskingsprosjekt.

JAPAN

På topp i Asia

■ Japanske universiteter dominerer den asiatiske universitets-rangeringen til Times Higher Education, skriver University World News. Japan har 22 av 100 asiatiske universiteter på lista, som for det meste består av spesialiserte forskningsuniversiteter, toppet av Tokyo universitet. Det er flere enn noe annet land i regionen, etterfulgt av Taiwan med 17 og Kina med 15. Også Sør-Korea markerer seg med tre av de ti beste universitetene, mens Hong Kong har to av de ti beste.

STORBRITANNIA

Juks halvert

■ Antallet studenter som er tatt i å jukse på hjemmeeksamener, er blitt mer enn halvert ved britiske universiteter, skriver The Telegraph. Årsaken skal være en omfattende kampanje mot «klipp og lim»-kulturen ved å bruke programvare som kan analysere tekster og gjenkjenne plagiat. Kampanjen startet i 2002. I 2005 ble det funnet omfattende plagiat i 7,7 prosent av innlevert arbeid. I 2012 hadde det sunket til 3,1 prosent.

AUSTRALIA

Tar fra universitetene

■ Til universitetsrektorens forvillelse har den australske regjeringen vedtatt å overføre milliarder fra universitetene til skolene. De neste fire årene skal universitetenes inntekter reduseres med 13,7 milliarder kroner for å finansiere tiltak ved offentlige skoler. Ifølge University World News, som omtaler vedtaket, er det mulig at beslutningen omgjøres etter valget i høst, da det er forventet at den sosialdemokratiske regjeringen må gå av.

RUSSLAND

– Skaper tyranni

■ Russiske studenter er forventet å arrangere omfattende demonstrasjoner mot myndighetenes planlagte universitetsreformer, skriver University World News. Reformene vil kunne innebære at nesten en tredjedel av landets høyere utdanningsinstitusjoner må stenge. I tillegg har myndighetene utstedt en ordre om at studenter kan utvises ved det minste brudd på universitetenes reglement, spesielt ved deltakelse i demonstrasjoner. Den russiske studentunionen beskriver ordren som tyrannisk.

USA

Bekymret over færre studenter

■ Etter et tiår med omfattende vekst i tallet på internasjonale studenter opplever amerikanske universiteter og høyskoler en stagnering. Mens antallet studenter steg med ni prosent i 2012 og elleve prosent i 2011, var det kun en vekst på én prosent i år. Årsaken er primært en nedgang på fem prosent blant kinesiske studenter, som utgjør en tredjedel av de internasjonale universitetsstudentene. Rådet for høyere utdanningsinstitusjoner, som har gjennomført undersøkelsen, mener det må bli lettere å søke seg til utdanning i USA.

INDIA

– Alarmerende nivå

■ Mens flere økonomiske giganter preger Times Higher Educations (THE) liste over de 100 beste asiatiske universitetene, faller India noe utenfor. Kun tre indiske universiteter er med på lista. Med sine snart 1,3 milliarder innbyggere er det alarmerende at India har problemer med å holde tritt med de beste i Asia og verden, mener THE-redaktør Phil Baty: – Problemer med akutt mangel på vitenskapelig ansatte og krav til omfattende ekspansjon i høyere utdanning gjør det vanskelig for landet å konkurrere.

PAKISTAN

Fengsel for juks

■ En rekke pakistanske politikere står overfor fengselsdommer etter at Pakistans høyesterett har beordret lavere rettsinstanser om å dømme dem for juks. For å kunne stille til valg i 2008 ble det stilt krav om universitetsutdanning. Følgene ble at mange politikere løy om eller forfalsket vitnemål. Flere toppolitikere har allerede blitt idømt fengselsstraff, og flere prosesser pågår. Dømte politikere får ikke stille til valg igjen.

USA Utvikler åpent universitet

■ Stanford universitet slår seg sammen med Massachusetts Institute of Technology og Harvard universitet for å videreutvikle en plattform for nettbasert undervisning, skriver The Washington Post. De tre universitetene har vært aktive i utviklingen av gratis nettbaserte studier, i USA kjent som «massive open online courses» eller MOOCs. Kursene gir millioner av mennesker verden over tilgang til undervisning ved eliteuniversitetene, uten at de får vitnemål.

FINLAND

Svenskfinsk forvirring

■ Svenske studenter som søker seg til Helsingfors universitet, er blitt tvunget til å gjennomføre – og betale for – en språktest i svensk som andrespråk. Universitetet, som gir undervisning på både finsk og svensk, har ikke godtatt svensk vitnemål fra videregående som tilstrekkelig bevis på at den søkende kan svensk. Etter at ordningen er blitt kritisert, har universitetet trukket kravet og gir avgiften tilbake. Tidligere har universitetet også fått kritikk for å kreve finskprøve av svenskfinner som søker seg til de finskspråklige studiene, skriver den svenskspråklige finske avisen Hufvudstadsbladet.

STORBRITANNIA

Rekordstore pengegaver

■ I en tid der britiske universiteter opplever store økonomiske problemer, stiller flere opp med donasjoner, melder CNN. Velstående givere sto for rekordstore pengegaver til universitetene i det foregående akademiske året. Universitetene mottok totalt 774 millioner pund, tilsvarende 6,8 milliarder kroner. Det er en oppgang på 14 prosent fra 2010–2011 og en oppgang på 33 prosent fra 2009–2010. Storbritannia ligger likevel langt bak USA, hvor universitetene i 2012 mottok 179 milliarder kroner i pengegaver.

SVERIGE

Engelsk er nøkkelen til suksess

■ – Nøkkelen til å gjøre en høyskole internasjonalt konkurransekyktig er at all undervisning foregår på engelsk. Det sier økonomiprofessor Åke E. Andersson ved Internationella handelshögskolan i Jönköping til fagbladet Universitetsläraaren. Han er medforfatter av en rapport om Øresundsregionen, som anbefaler at det opprettes en internasjonal handelshøyskole i regionen. Rapporten anbefaler også at andre institusjoner i regionen går over til engelsk som undervisningsspråk, på alle nivåer.

DANMARK

Bytter til engelsk

■ Til høstsemesteret bytter Institut for Matematiske Fag ved Københavns Universitet fra dansk til engelsk som undervisningsspråk, også på eksamen. Fakultetsledelsens beslutning har imidlertid ikke falt i god jord hos instituttledelsen, som mener endringen fører til alvorlige problemer. – Vi vet at det er best for de danske studentene å få undervisning på dansk, sier viseinstituttleder Jesper Lützen til danske Universitetsavisen.

DANMARK

Konkurranse fremfor demokrati

■ – Universitetenes primære oppgave er ikke lenger å fremme demokrati, men næringslivets konkurranseevne, sier professor ved Copenhagen Business School til danske Universitetsavisen. Han mener universitetene har fått en ny rolle fordi staten har gått fra å være en velferdsstat til å bli en konkurransestat. Han argumenterer for at universitetene brukes som et instrument for å oppnå politiske og økonomiske mål. – De mister i stigende grad sin identitet som universiteter, sier han.

SVERIGE

Færre studenter

■ Fra 2011 til 2012 gikk antallet helårsstudenter ned med 10 600 ved svenske universiteter og høyskoler, skriver fagbladet Universitetsläraaren. Dette skyldes at lærestedene har redusert antall studieplasser på grunn av bortfall av en ekstraordinær finansiering. Etter finanskrisen vedtok regjeringen en midlertidig ekstrabevilgning på 700 millioner kroner for at 25 institusjoner skulle ta inn flere studenter i 2010 og 2011. Den har nå opphørt, og studenttallet er tilbake på 2009-nivå.

SOSIOLOGISK ØRKENVANDRING

MUSA SHTEIWI | SAMTALE MED PER ANDERS TODAL

Det kan minne svakt om ein campus i California: Universitetet i Jordan er eit vidstrekt område vest i Amman, med murbygg i duse, lyse fargar, alleiar av barte og overraskande store grøntareal i det elles tørre landet. Her er det kring 37 000 håpefulle studentar – men få av dei har sett håpet sitt til samfunnsfaga.

– I denne regionen er ikkje samfunnsfaga rekna for å vere viktige eller nyttige. Mange ser ikkje på dei som vitskap i det heile, seier Musa Shteivi¹.

Han er professor i sosiologi og direktør for Senter for strategiske studiar ved Universitetet i Jordan, og har talt saka for samfunnsforskinga i landet i over 20 år. Ein tung jobb. Universitetet har rett nok hatt eit sosiologisk institutt sidan grunnlegginga i 1962. Men skal ein tru Shteivi, har det ikkje kome mykje brukande forskning herifrå. Han burde vite det. Shteivi er av dei leiande samfunnsforskarane i landet, men det seier visst fint lite.

– Det er berre ei handfull sosiologar i Jordan som held ein nokolunde internasjonalt standard. Samfunnsfaga har fått dei studentane som ikkje kom inn på dei faga dei ønskte seg.

Universiteta i den arabiske verda generelt er ei nokså trist historie². I generasjonar har eliten sendt ungane sine til Europa og USA for å studere, og det akademiske nivået i regionen har vore sørgjeleg lågt. Det finst nokre få heiderlege unntak med utanlandsk opphav, som dei amerikanske universiteta i Kairo og Beirut. Og dei siste åra har oljeland som Saudi-Arabia brukt noko av rikdommen til å løfte universiteta, men der er det realfag og medisin som blir prioritert.

Og ingen kjem unna politikken: Diktatura i den arabiske verda har ikkje vore bra for den frie tanken som akademiske institusjonar er så avhengige av. Jordan er av dei mest liberale arabiske statane, men også her har styret vore utprega autoritært.

– Styresettet og sensuren har vore ekstra skadelege for samfunnsfaga og delar av humaniora. I tillegg er det snakk om utviklingsland, og det er normalt at den intellektuelle utfaldinga i samfunnsfaga først kjem når eit samfunn er meir avansert, seier Shteivi.

– Det er forståeleg at fattige land satsar meir på realfag. Ingeniørar til å bygge landet og legar til å gjere folk friske er viktigare enn sosiologi.

– Og det viser òg att i kva fag som blir oppfatta som nyttige og viktige

av studentane: Realfaga har alltid vore mykje meir populære her. Dei som arbeider i realfaga, har òg mykje høgare løn enn samfunnsforskarane. Og når samfunnsfaga har dårleg renomme, blir det ein vond sirkel, fordi vi ikkje klarer å trekkje til oss dei beste folka.

Dei siste åra har Shteivi merka ei aukande interesse for samfunnsforskinga frå styresmaktene.

– Men vi har framleis enorme kunnskapshol å tette. Da eg kom attende til Jordan tidleg i 1990-åra, fanst det ikkje ein einaste samfunnsvitskapleg studie på nasjonalt nivå: Ikkje av klasse spørsmål, ikkje av arbeid eller kjønsspørsmål – ingenting! I 90-åra kunne ein bli professor i sosiologi her utan å kunne anna enn arabisk, noko som inneber at du er avskoren frå nesten all forskingslitteraturen.

Shteivi ristar på hovudet. Sjølv oppheldt han seg ni år ved University of Cincinnati.

– Da eg studerte i USA, vart eg grundig eksponert for akademisk litteratur og eit seriøst akademisk miljø. Det er heilt essensielt. Dei som berre er utdanna i Jordan, har ikkje eigentleg vore eksponerte for nye teoriar og metodar i faget.

– Kva driv da sosiologane med her i Jordan?

– Det er nokre få brukbare forskarar som driv med deskriptiv, ateoretisk forskning. Men vi manglar eit vitskapleg samfunn. Og eit slikt samfunn er avgjerande for å kunne utvikle faga, utfordre idear og fremje forskinga. Vil eg ha ei seriøs tilbakemelding på arbeidet mitt, kan eg spørje kollegaer i andre land. Men eg skulle ønskje eg kunne spørje kollegaen på nabokontoret.

Veikskapen til fagmiljøet får òg konsekvensar for forskningsetikken, påpeikar Shteivi.

– Om du ikkje har eit livskraftig vitskapleg samfunn, får du heller ikkje det naudsynte medvitet om kor viktig det er å følgje dei etiske reglane for forskinga. Terskelen blir til dømes låg for å ty til plagiat.

– Var det eit kultursjokk for deg å kome heim til Jordan etter åra i USA?

– Akademisk sett var det verkeleg det. Men eg er ikkje ein passiv person. Og eg har sterke kjensler for fagfelte mine, ein lidenskap for forskning. Så eg har prøvd å endre ting til det betre gjennom dei åra eg har vore her. Eg har arbeidd hardt for å få fram høgare standardar og forskningsetisk medvit.

I USA spesialiserte Shteivi seg i utviklingsstudiar: Doktoravhandlinga hans handla om ulike indikatorar for å måle utviklingsnivået til eit land. I seinare år har han samarbeidd med Verdsbanken og andre internasjonale organ om fleire prosjekt i Jordan. FN og større bistandsorganisasjonar har gjort mange samfunnsvitskaplege studiar i landet i samband med prosjekta sine. Men Shteivi er òg kritisk til den forskinga.

– Dessverre bidreg også internasjonale organisasjonar til den veike samfunnsforskinga i Jordan. Dei tek som regel lett på grunnleggjande samfunnsvitskaplege spørsmål. Organisasjonane har sine egne para-

1 Musa Shteivi er fødd i 1956. Han er professor i sosiologi og direktør for Senter for strategiske studiar ved det statlege universitetet i Amman i Jordan. Shteivi tok doktorgraden i sosiologi ved University of Cincinnati i 1991.

2 I 2005 produserte forskarane ved Harvard åleine fleire vitskaplege artiklar enn 17 arabiske land til saman, skreiv den Economist 26. januar. Men bladet ser likevel teikn til ei vitskapleg oppvakning i den muslimske verda. Ikkje-arabiske land som Iran og Tyrkia har lenge hatt ein del solide forskingsmiljø, men også Egypt, Jordan og Saudi Arabia blir trekte fram som land i framgang av The Economist.

digme, og forskinga er ofte av låg standard, seier Shteivi.

– Sjølv om ein organisasjon skal bruke fem eller ti millionar dollar på eit prosjekt, har dei sjeldan pengar nok til å lage ordentlege førehandsstudiar. Dei har allereie klare oppfatningar av korleis ting er.

Samarbeidet med «det internasjonale samfunnet» har bydd på fleire desillusjonerande augneblinkar for Shteivi.

– To gonger har eg opplevd at organisasjonar bad meg om å endre forskingsresultat fordi dei ikkje passa med ideane deira. I det eine høvet var det tilmed eit FN-organ som ville ha spesifikke resultat. Eg nekta.

Sjølv om samfunnsforskinga har vore stemoderleg behandla i Jordan, gjev arbeidsplassen til Shteivi eit hint om at ting er i endring. Senter for strategiske studiar held til i ein staseleg bygning som før hysa universitetsleinga, og Shteivi blir spurd til råds av nokre av landets mektigaste.

Kong Abdullah som har styrt Jordan sidan faren Hussein døydd i 1999, er sjølv utdanna i USA og Storbritannia, og likar i alle fall å framstå som ein opplyst eineherskar. Dessutan har den såkalla arabiske våren òg skaka Jordan. Massedemonstrasjonane dei siste åra har auka etterspurnaden etter nye tankar om samfunn, stat og styring.

– Det er eit stort handikap for leiarane i eit land om dei har lite kunnskap om det samfunnet dei skal styre?

– Den kunnskapsmangelen er eit stort problem. Det er to år sidan protestrørsla starta i Jordan, men vi har framleis ikkje gode forklaringar

– Det jordanske samfunnet er religiøst, konservativt og sterkt hierarkisk.

av kvifor ting skjer, og kva krefter som rører seg. Samfunnsfaga våre hjelper oss ikkje til å forstå dynamikken i samfunnet, eller med å lage forslag til nye politiske løysingar. Politikken manglar ein god kunnskapsbase.

– Men sosiologien kan vere eit farleg fag i ein autoritær stat. Det er eit demokratiserende og radikalt potensial i faget.³

– Ja, det er sant. Eg var sjølv marxist i ungdomen. Og sosial rettferd er eit nøkkelt tema i sosiologien. Samfunnsvitskapane bør jo forklare problem, vise korleis samfunnet fungerer og korleis det kan forbetrast. Sosiologien kan gje ei røyst til marginale grupper. Men han fungerer ikkje slik her i landet. Dei fleste samfunnsforskarar lagar harmause, uviktige studiar berre for å skaffe seg forfremjing.

Noko av det mest sensitive ein samfunnsvitar kan drive med i autoritære statar, er meiningsmålingar – i alle fall om resultatane blir offentleggjorde. Når folk flest får vite kva folk flest meiner om ei sak, kan det i seg sjølv ha sosial sprengkraft. På dette feltet utmerkjer Jordan seg positivt i den arabiske verda: Shteivi har sjølv drive med opinionsundersøkingar i over 20 år. Og i dag formidlar media i Jordan ofte meiningsmålingar om politiske spørsmål – også om ein del kontroversielle tema.

– Vi byrjar å få ein etablert tradisjon for meiningsmålingar. Senteret

3 Sosiologien har radikale røter: Dei fleste av dei store pionerane i faget, som Marx, Durkheim og Weber, hørde alle til på den politiske venstresida.

Som leiar for Senter for strategiske studiar er Musa Shteivi rådgjevar for nokre av Jordans mektige. Her held han eit foredrag om Syria-krisa for jordanske offiserar. (Foto: Universitetet i Jordan)

vårt har òg blitt engasjert for å hjelpe Irak og palestinarane på Vestbreidda med meningsmålingar. Men i Midtausten er det framleis berre i Jordan og Libanon at dette er akseptert politisk og kulturelt, seier Shteivi.

I Midtausten kan sjølv grunnleggjande fakta om samfunnet vere sensitive. I Libanon er til dømes sentrale demografiske fakta hemmelege, fordi balansen mellom sjiamuslimar, sunnimuslimar og kristne er så skøyr.

– Er ikkje prosentdelen av palestinarar i Jordan eit sensitivt tema?

– Det er slett ikkje som i Libanon. Vi har undersøkt det spørsmålet i årevis, og prosentdelen palestinarar i Jordan ligg kring 43. Men det gjeld palestinarar med jordansk statsborgarskap. Tek du med alle med flyktningstatus, blir talet høgare.

Med åra har jordanarane blitt langt meir opne og positive til meningsmålarane, meiner Shteivi.

– No ønskjer folk verkeleg å snakke med oss, dei føler at røysta deira blir høyrd på den måten. Og etter den arabiske våren har folk blitt enda mindre redde for å seie meininga si. Om vi gjer meningsmålingane rett teknisk, får vi i dag solide resultat med høg presisjon.

– Da de byrja med meningsmålingane, må vel folk ha trudd at de kom frå det hemmelege politiet?

– Ja, folk vart engstelege og usikre. Eg laga ein studie av politisk deltaking i 1993, og gjekk rundt saman med feltarbeidarane som gjorde intervju. Eg hugsar ein person som byrja å skjelve da vi stilte eit spørsmål om politiske parti. Vi måtte avbryte intervjuet.

I Jordan er det tillate å kritisere regjeringa offentleg, men kritikk av kongefamilien er tabu. Dette er framleis ein autoritær stat, der parla-

mentet er avmektig og kongen kan skifte ut regjeringsmedlemmer etter eige hovud. Men Shteivi held fast på at arbeidet hans ikkje er utsett for politisk manipulering.

– Eg har aldri opplevd slikt press. Vi offentleggjer til dømes målingar av populariteten til kvar nye regjering etter 100 dagar. Og statsministeren får vite resultatane gjennom media, ikkje direkte frå oss.

– Men de kan vel framleis ikkje spørje om alt?

– I prinsippet kan vi det. Men det er somme spørsmål som ikkje blir offentleggjorde i media, om det er fare for at dei kan skape for mykje spenning i samfunnet.

– Kunne de offentleggjere ei meningsmåling om populariteten til kongen? Shteivi tenkjer seg godt om.

– Eg ville vere mot å gjere akkurat det. Kongen er ikkje ein folkevald person. Og eg er ikkje sikker på om folk ville føle at dei kunne svare fritt på det spørsmålet. Men vi kan stille andre spørsmål som kan gje ein indikasjon.

Det er vanskeleg for dei fleste å bite den handa som matar dei. Og i Jordan er det kongen som matar dei fleste som har makt. Men Shteivi meiner at kong Abdullah faktisk ønskjer å demokratisere Jordan.

– Eg er overtydd om at han meiner alvor med reformprosessen. Men det er vanskeleg å snakke om demokrati i eit land med så umoge politisk system og så veike parti som Jordan, vedgår Shteivi.

Fram mot parlamentsvalet i vinter arrangerte Senter for strategiske studiar ein serie politiske seminar med deltakarar frå styresmaktene og ulike opposisjonsgrupper, mellom andre Den muslimske brorskapen. Seminara var ei slags øving i demokratisk debatt, og blant emna var revisjon av vallova og andre omstridde felt.

– Dette var eit delvis vellukka eksperiment. Men leiarane i Brorskapen var høge på seg sjølve etter omveltingane i Egypt og Tunisia, og kravde store grunnlovsendingar. Dei nekta å snakke om kompromiss, og enda opp med å boikotte valet, seier Shteivi.

– Eg håpar det går betre med neste val. Men demokrati er meir enn å halde val, det å utvikle ein demokratisk kultur er ikkje lett. Dette vil ta lang tid.

For dei som ønskjer at Jordan skal utvikle seg til eit moderne, liberalt samfunn, er det ikkje berre styresettet som er i vegen. Dei arabiske statane er ikkje berre autoritært styrte. Dei er òg konservative og patriarkalske samfunn – og dei er klassesamfunn.

– Det er neppe enkelt å få gjennomslag for idear om kva som bør endrast i Jordan?

– Nei, det jordanske samfunnet er religiøst, konservativt og sterkt hierarkisk. Dei tradisjonelle, sosiale verdiane blir av mange sett på som evige og uforanderlege.

Shteivi har likevel arbeidd mykje med kjønsspørsmål i forskinga si i Jordan, også med betente tema som kvinnemishandling og æresdrap.

– Da eg i 1990-åra byrja å skrive om vald mot kvinner i Jordan, var det mange som lurte på kva i helvete det var eg snakka om. Men eg møter mindre fiendtlege haldningar no. I dag er det ei ganske brei erkjenning av at desse problema finst.

– Også for folk flest kan sosiologien verke farleg?

– Det kan nok framleis vere emne som samfunnet ikkje vil tolerere at ein studerer. Og det kan hende at forskarane sensurerer seg sjølve. Men også Jordan er i endring, og den gamle samfunnsordninga blir svakare. Det skaper òg meir etterspurnad etter arbeidet vårt, seier Shteivi.

– I dag har vi dessverre for få skolerte folk til å møte etterspurnaden. Det viktigaste vi kan gjere for å få aksept for sosiologien, er å vere strengt faglege og profesjonelle. Godt arbeid er den beste ambassadøren for faget. Slik er det vel for alle fag, er det ikkje? ■

Per Anders Todal er frilansar i Forskerforum og fast journalist i Dag og Tid.

KVEN: geologane Ellen M.O. Sigmond, Inge Bryhni og Knut Jorde

KVA: har laga den første geologiske ordboka på norsk

KORLEIS: har brukt ordbøker og læreverk for å leite fram norske ord og skape nye

TEKST: JOHANNE LANDSVERK FOTO: ERIK NORRUD

Geologi på norsk

– Vi kan bruke to timar på å kome fram til ei enkel formulering, seier dei engasjerte forfattarane Inge Bryhni (t.v.), Ellen M.O. Sigmond og Knut Jorde.

PROSJEKT: *Norsk geologisk ordbok*, Akademika forlag 2012. **FINANSIERING:** litt støtte frå Norsk geologiråd til skrivning, støtte frå Noregs geologiske undersøking til trykking, støtte til Sigmond frå Norsk faglitterær forfatterforening. **UUNNVERELEG VERKTØY:** engelske, svenske og amerikanske ordbøker og læreverk, Norsk Riksmålsordbok, Nynorskordboka. **NY KUNNSKAP:** at det finst mange gamle, gode ord og faguttrykk innan geologi som har gått i gløymebooka.

Rutemark – eitt av mange ord frå geologien som vil gå i gløymeboka om det ikkje blir brukt.

– Om ikkje norsk fagspråk blir halde ved like, vil det forsvinne. Her har geologane sjølve eit stort ansvar, seier Ellen M.O. Sigmond, ein av forfattarane bak *Norsk geologisk ordbok*.

Den nye ordboka inneheld så mange som 10 000 ord knytte til geologi.

– Det handlar om å ta vare på og utvikle ein norsk fagterminologi. Engelske ord og uttrykk overtek meir og meir, og det er ei svært uheldig utvikling. I boka har vi trekt fram dei norske geologiske fagtermane.

Har samla ord i 30 år

Sigmond er geolog ved Noregs geologiske undersøking (NGU) i Trondheim og har vore primus motor for prosjektet. Alt i 1978 fekk ho spørsmål frå tidlegare Norsk geologiråd om å skrive ei norsk geologisk ordbok.

– Mangel på pengar førte til at arbeidet vart skrinlagt, men spørsmålet kom opp att i 1991. Då hadde eg på eiga hand samla inn eit stort materiale av norske ord.

Det hadde også Inge Bryhni, konservator ved dåverande Geologisk museum, som i dag er del av Naturhistorisk museum ved Universitetet i Oslo.

– Bryhni hadde på den tida laga eit geologisk leksikon på nett: GeoLeksi. Det vart difor naturleg med eit samarbeid om ordboka, fortel ho.

I 2004 fekk Bryhni andre oppgåver, og Sigmond vart aleine om ordboka fram til 2009. Då kom Knut Jorde inn som medforfattar.

I dag er dei tre forfattarane samla i heimen til Jorde på Uranienborg i Oslo. Dei er alle pensjonistar i 70-åra, men dei gløder framleis sterkt for faget – og for det norske språket.

– Alle faggreiner burde bruke Språkåret 2013 til å gå gjennom fagterminologien sin og sjå om dei kan gjere han meir forståeleg. Vi bør nytte språkåret til spåkleg reinsing, meiner Sigmond.

Gløymmer dei norske orda

Bryhni har som konservator ved Naturhistorisk museum jobba mykje med formidling.

– I møte med publikum har eg møtt mange problem med ord, og difor har eg vore veldig oppteken av språkleg formidling, seier han.

Jorde har jobba lenge i oljeindustrien, og der blir alt skrivne på engelsk.

– I dag jobbar kanskje 90 prosent av norske geologar i oljebransjen, og etter kvart som dei bruker meir og meir engelsk, gløymmer dei at det finst norske ord. Det kjem stadig nye ord til, men desse finst ikkje på norsk.

Ifølgje Jorde kan folk flest i Noreg lite om geologi.

– Kunnskapen er mindre her enn i mange andre land. Samtidig er det ei aukande forståing for at geologi er viktig, ikkje minst på grunn av oljebransjen.

Funne gamle og skapt nye

I arbeidet med boka har forfattarane grave seg ned i det som finst av ordlister og oppslagsverk om geologi.

– Vi starta med å leite etter eksisterande norske ord, og har gått gjennom alt som finst av ordlister, islandske, svenske, engelske og tyske ordbøker, og tjukke engelske og amerikanske lærebøker i geologi. Norske lærebøker frå 1800- og 1900-talet er også flittig brukte, seier Sigmond.

Dei har også hatt god bruk for Norsk Riksmålsordbok frå 1937 og Nynorskordboka frå 2006.

– Desse har vore til stor hjelp, for her står opphavet til dei ulike orda godt forklart, seier forfattarane, som fortel at ordboka er skriven på eit ganske konservativt bokmål.

– De har også definert heilt nye ord?

– Ja, vi har laga ein del nye ord og uttrykk. I ordboka er til dømes *subduksjonssone* erstatta

med *nedføringssone*. Eit anna ord er brelvavsetning. *Glasifluvial avsetning* høyrer fint ut, men når ein seier *brelvavsetning*, har ein faktisk større sjanse til å forstå kva det handlar om. Ved å bruke så mange framandord tåkelegg vi språket heilt unødvendig.

Enkle forklaringar

For det krev mot å bruke norsk i dag, og det gjeld alle fagspråk, meiner Sigmond.

– Greske og latinske ord blir ofte sett på som dei beste og mest presise. Svært mange geologiske omgrep har gresk eller latinsk opphav og har kome til oss via engelsk, som til dømes *metamorfose* (gresk: metamorphosis). NGU skulle gje ut ein kartserie, og ei vanleg overskrift var «Metamorf bergartar». Då eg foreslo å skrive «Omdanna bergartar» i staden, var det mange geologar som reagerte. Dei meinte det vart for upresist. Men metamorfose er like upresist, og ikkje noko anna enn omdanning.

– Men kan dei ha litt rett i at nokre engelske fagtermar er blitt meir presise gjennom bruk over tid?

– Det kan nok vere tilfelle med enkelte ord, men svært mange ord kan erstattast. Uansett er det ei mengd framandord vi ikkje kjem utanom og ikkje kan endre, som til dømes *granitt*, *muskovitt* og *kambrium*.

I ordboka har forfattarane lagt vekt på å forklare dei geologiske orda.

– Forklaringa skal vere så enkel som mogleg – utan unødige framandord. Opphavet til greske og latinske ord er forklart, og kvart oppslagsord er omsett til engelsk. I tillegg er det ei engelsk-norsk ordliste bak i boka.

– Øydelegg norsk fagspråk

Sigmond er opprørt over det norske teljekantsystemet, som ho meiner svekkjer norsk fagspråk.

– Det er ille at forskarane hovudsakleg får

– Som pensjonerte geologar passar vi godt til denne jobben, meiner Ellen M.O. Sigmond (t.v.), Knut Jorde og Inge Bryhni.

utteljing for engelskspråklege artiklar som er trykte i internasjonalt kjende tidsskrift, medan ei norsk lærebok ikkje gjev utteljing. På lengre sikt vil dette øydelegge norsk fagspråk, for utan språkleg nytenking smuldrar fagspråket bort.

Sigmond meiner denne politikken fører til at norske forskarar i altfor lite omfang skriv artiklar eller bøker for ålmenta.

– Det er viktig at fagkunnskap når fram til dei som verkeleg har bruk for han. Innan geologi er dette arealplanleggarar i kommunane, bygg- og anleggsarbeidarar, folk i landbruk, skogbruk, vegvesen og skular, klimaforskarar og mange andre grupper.

Jorde er einig:

– Kunnskap om geologi er stadig viktigare for samfunnet, ikkje minst med tanke på rasfare. Aldri har det vore så viktig å ha kunnskap om bergartar og grunnforhold, til dømes for bygg- og anleggsbransjen, seier han.

– I boka har vi teke med ein del tekniske omgrep som geologar kjem i kontakt med innanfor olje-, anleggs- og gruveindustrien. Vi har prøvd å dekke alle dei geologiske fagfelta, som til dømes mineral og bergartar, geologiske fenomen som vulkanutbrott og oljegeologi. Når

det gjeld gruvedrift og fossil av plantar og dyr, har vi fått eksperthjelp utanfrå.

– Snadder for geologar

No skal dei vise fram ei vegskjering i Uranienborgveien. Og like rundt kvartalet dukkar det opp eit godt døme på det norske ordet «tverrgang», som ifølgje ordboka er ein «gangbergart som skjærer gjennom strukturene i de omgivende bergartene».

– Her ser vi tverrgangen som skjer seg gjennom laga på tvers. I denne sprekken har glødande bergartar trengt gjennom dei omgivande eldre bergartane for mange millionar år sidan, fortel Bryhni.

Sigmond kjem med denne kommentaren:

– Du veit, vegskjeringar – det er verkeleg snadder for geologar!

Tidkrevjane og morosamt

Men dei innrømmer det: Prosjektet vart mykje større enn dei trudde.

– Den største overraskinga var kor tidkrevjande prosjektet vart, seier Jorde.

– Alt arbeidet er gjort i fritida. Og dette har ikkje vore nokon liten jobb, seier forfattarane,

som har ofra mange jule-, påske- og sommarferiar for å skrive. Ikkje minst har det blitt mange intense arbeidsøkter i «skrivestova» til Sigmond i Nord-Trøndelag.

– Det har vore mykje traust og hardt arbeid, men aller mest har det vore morosamt. Den største gleda har vore å oppdage språklege godbitar – som opphavet til ordet *eksplosjon*: at å eksplodere er det same som å trampe eller klappe ut, altså det motsette av å applaudere, som er å klappe eller hylle.

– Eg trur forresten at spreke pensjonistar passar godt til ein jobb som dette. Språk er så mangslunge, og det tek lang tid å finne fram til dei rette orda. Dessutan er det nyttig å ha lang erfaring i faget, meiner Sigmond, som nyleg fekk e-brev frå ein geologistudent ved universitetet:

– Ho hadde engelske lærebøker, men førelesingar på norsk, og hadde brukt svært mykje tid på å finne ut av orda på norsk. Men denne ordboka har gjort livet «leikande lett», skriv studenten. Er det ikkje fantastisk å få ei slik tilbakemelding? ■

Vegskjering i Oslo: Geologane studerer tverrgangen som skjer seg gjennom laga på tvers.

Bygdeforskning

Norsk senter for bygdeforskning utfører forskning på 1) lokalsamfunn, bygdelig og kultur 2) ressursforvaltning, miljø og landskap og 3) næringsutvikling, landbruk og verdikjeden for mat. Bygdeforskning utfører anvendt samfunnsforskning som også gir et grunnlag for å gi råd og delta i samfunnsdebatten. Senteret er aktivt med i internasjonalt forskningssamarbeid. Bygdeforskning er en selvstendig forskningsstiftelse og er lokalisert på universitetsområdet på Dragvoll i Trondheim. Senteret har 31 ansatte, herav 27 i vitenskapelige stillinger. Bygdeforskning hadde i 2012 en omsetning på 32 millioner kroner. 27 prosent av inntektene kommer fra grunnbevilgning og 73 prosent fra prosjektinntekter. Les mer på www.bygdeforskning.no.

Direktør

Norsk senter for bygdeforskning direktør ønsker å gå tilbake til forskning. Vi søker derfor hans erstatter fra 1. oktober 2013. Direktøren har det overordna faglige, økonomiske og administrative ansvaret for senteret og er ansvarlig overfor styret.

Ønskede kvalifikasjoner:

- Ledererfaring
- God innsikt i og forståelse for samfunnsforskning
- Evne til kommunikasjon og formidling

Dette er en åremålsstilling med fem år som kan fornyes.

Lønn etter avtale. Bygdeforskning har gunstige pensjons- og forsikringsordninger.

For ytterligere spørsmål kontakt Visindi ved Jo Skjelstad tlf. 414 31 954 evt. styreleder ved Bygdeforskning Tore Bjørkli tlf. 915 22 687 eller nåværende direktør Egil Petter Stræte, mob. 416 38 118. Alle henvendelser behandles konfidensielt, også overfor oppdragsgiver dersom det er ønskelig. Søknad med CV sendes snarest via www.visindi.no

visindi
– kloke ledervalg

Hvalens indre i svart-hvitt

«Menn jobber med innvoller til partert hval. Driftsbygninger. Fra Aukra–Møreundersøkelsen 1925–1930 ledet av Johan Hjort. Braarud og Ruuds biologiske undersøkelser hadde base på hvalfangststasjonen på Aukra, og de var med fartøyet Morild.»

Slik heter det i følgeteksten til dette bildet hentet fra Universitetshistorisk fotobase ved Universitetet i Oslo (UiO). Nevnte Hjort hadde tidligere vært Norges første fiskeridirektør, men var på denne tida marinbiolog ved UiO i likhet med Trygve Braarud og Johan T. Ruud.

Anne Vaalund ved Museum for universitets- og vitenskapshistorie (MUV) presiserer at det ikke er forskere vi ser på bildet, men hvalfangere eller hvalfangststasjonsarbeidere. Hun forteller at albumet som bildet er hentet fra, ikke inneholder noen bilder av *forskningen* fra Møre-undersøkelsene.

Hvalfangststasjonen lå i Nyhamna på øya Gossen i Aukra kommune i Møre og Romsdal i 1920- og 1930-årene. Ifølge nettsiden til Norsk Sjøfartshistorisk Selskap Nordmøre hadde stasjonen to bygninger som var spesielt knyttet til forskning. I «laboratoriet» drev man marinbiologisk forskning i tillegg til kjemiske undersøkelser. I bygningen «Hjort'n», oppkalt etter Johan, ble det forsket på utvinning av hvalolje.

Kilder: skipshistorisk.no, Store norske leksikon, Wikipedia

Bildene er utlånt av Universitetshistorisk fotobase, MUV, UiO. Fotograf: ukjent

Vet du at...

Forskerforbundets reiseforsikring har blant markedets beste vilkår og laveste priser.

Forsikringen dekker deg på reiser over hele verden, også på reise til og fra jobb.

Vi bruker også SOS, den samme trygge alarmsentralen som de fleste andre forsikringsselskapene.

Du er sikret samme gode behandling om noe skulle skje deg på reise.

I tillegg inneholder forsikringen veldig mye mer!

Sammenligning familiedekningen (Reiseforsikring for en person har andre forsikringssummer og pris.)

	Europeiske reiseforsikring	Forskerforbundet
Forsikringsselskap	Europeiske	AIG
Pris	1 743	Kr 1 146
Reisevarighet fritidsreiser	45 dager	90 dager
Reisevarighet tjenestereise	45 dager	180 dager
Egenandel	Ingen	Ingen
Alarmsentral	Samme som AIG	Samme som Europeiske
Utdrag fra dekningsomfanget		
Reisegods	60 000	100 000
Forsinket bagasje pr person	kr 3 000 (etter 4 t)	kr 3 000 (etter 2 t)
Forsinket bagasje tjenestereise	6 000 (kun ved utreise)	3 000 (både ved ut- og hjemreise)
Innhenting av reiserute inntil	50 000	50 000
Verdigjenstand	15 000 per gjenstand	20 000 per gjenstand
Tyveri av penger	3 000/6 000	5 000/10 000
Evakuering	60 000	60 000
Hjemtransport	Ubegrenset	Ubegrenset
Sykdom på reise	Ubegrenset	Ubegrenset
Tilkalling familie	80 000	100 000
Rettshjelp	20 000	50 000 p.p.
Kausjon	Nei	400 000 p.p.
Ansvar	6 000 000	40 000 000
Avbestilling	100 000	100 000
Forsinket avgang	4 000	8 000
Uventet overnatting (pga forsinkelse)	4 000	4 000
Avbrutt reise	100 000	100 000

Kontakt oss nå

- vi hjelper deg å bytte til Forskerforbundets reiseforsikring i god tid før ferien!

Forskerforbundets forsikringskontor

forsikring@forskerforbundet.no

Tlf: 21 02 34 30

www.forskerforbundet.no/forsikring

20 NØTTER

Mord

- a) Nemn minst to av dei fire amerikanske presidentane som er blitt tekne av dage i embetstida si.

- b) Kven skreiv ei tidleg krimforteljing der mordaren var ein slik ein?

- c) Kva heitte den sjiamuslimske sekta som vart knytt til snikmord?
d) Kva for politisk retning vart dei aller fleste attentatmenn og -kvinner i den vestlege verda på slutten av 1800- og starten av 1900-talet assosierte med?
e) Kven myrda i 1963 John F. Kennedy – og vart deretter sjølv eit mordoffer?

Provinsar og delstatar

- a) Kva for tysk delstat omgir Berlin?
b) I kva land ligg alle dei tre provinsane La Pampa, La Rioja og Salta?
c) Kor finn vi regionane Oromia, Amhara og Tigray?
d) Kva for delstat på austkysten er den minste i USA?
e) Uri, Glarus, Jura og Vaud – kor i Europa høyrer desse namna heime?

Massemønstringar

- a) Kva heiter det store datatreffet som kvart år blir arrangert i Vikingskipet på Hamar?
b) Kva for fuglar kjem kvar vår til Hornborgasjön nær Göteborg i eit tal på over 10 000 – og dreg opptil 150 000 besøkande som vil sjå dei?
c) Kor må du reise for å besøke verdas største musikkfestival, Summerfest?
d) *March on Washington for Jobs and Freedom* heitte arrangementet – men kva var «tittelen» på talen som Martin Luther King heldt under marsjen?
e) I kva for tysk by vart dei propagandaorienterte partikongressane til nazistane haldne frå 1933, med hundretusenvis av oppmøtte?

Røter

- a) Kva er kubikkrota av 125?
b) Kven skreiv boka *Roots*, som vart ein populær tv-serie i 1970-åra?
c) Kva var den norske tittelen på Nicholas Rays film frå 1955 som var med på å gjere James Dean til eit ungdomsikon?
d) Kva for plante med ei «menneskeliknande» rot er sagt å vekse av hengd manns sæd på galgebakken?
e) Kva heiter rotfrukta som er kvit og liknar på gulrot, og som på russisk har same namn som ein kjend forfattar?

- Svar:
Mord
a) Abraham Lincoln, James Garfield, William McKinley, John F. Kennedy
b) Tranar
c) Milwaukee, Wisconsin
d) «I have a dream»
e) Nürnberg
Røter
a) 5 (5 x 5 x 5 = 125)
b) Alex Haley
c) *Rotlaus ungdom* (originaltittel: *Rebel Without a Cause*)
d) Altrne
e) Pastinak (russisk: Pasternak)
Provinsar og delstatar
a) Brandenburg
b) I Argentina
c) I Etiopia
d) Rhode Island
e) Det er fire av kantonane i Sveits.

10 KJAPPE

SILJE LILLEVIK

Medlem nummer 40180093 i Forskerforbundet

STILLING: arkeolog i Akershus fylkeskommune

UTDANNING: master i arkeologi fra Universitetet i Oslo

FØRSTE JOBB ETTER ENDT UTDANNING: tre måneder med utgraving på Kongs- gårdprosjektet Avaldsnes

KARRIEREMÅL: å få fast stilling

– Det måtte bli arkeologi

– Hva jobber du med akkurat nå?

- Jeg tar imot henvendelser fra privatpersoner som vil levere inn arkeologiske gjenstander, eller som tror de har kulturminner på eiendommen som vi i så fall ser på og eventuelt registrerer.

– Hvor tenker du best?

- Innelukket i et stille rom, med notatbok, PC og bøker rundt meg.

– Hva er den viktigste fagboken i ditt akademiske liv?

- *Fra ting til tekst* av Bjørnar Olsen. Den ble en viktig inngang for meg til arkeologisk teori da jeg tok bachelor.

– Hva skal til for å bli en god arkeolog?

- Ettersom arbeidsvilkårene for en nyutdannet arkeolog ikke er de beste, må du virkelig brenne for faget ditt for å holde ut mange år med korte kontrakter.

– Hva er tabu i ditt fag?

- Jeg kommer ikke på noen tabuer. Men å forske på menneskelevninger vekker med jevne mellomrom etiske diskusjoner, og slik må det være.

– Hva karakteriserer kontorplassen din?

- At den stort sett er utendørs – på et jorde eller ute i skogen. Men jeg har også en kontorplass i fylkeskommunens lokaler på Galleri Oslo.

– Ved hvilken institusjon i verden skulle du gjerne tilbrakt et jobbår?

- British Museum kunne kanskje vært noe. Å jobbe med utstillinger der kunne vært veldig spennende.

– Dersom du måtte velge deg et annet fagfelt, hva ville du falt ned på?

- For meg har det aldri vært aktuelt med noe annet enn arkeologi. Interessen for historie har vært der siden barneskolen.

– Om du var statsråd med ansvar for forskning og høyere utdanning, hvilket enkelttiltak ville du gjennomføre?

- Jeg ville ha økt stipendandelen for studenter så man slipper å jobbe så mye ved siden av studiene som jeg selv måtte for at det skulle gå rundt.

– Hva vil du lese mer av i Forskerforum?

- Jeg leser gjerne mer om problematikken rundt midlertidige ansettelser og om hvordan man kan jobbe for bedre arbeidsvilkår.

AV SIRI LINDSTAD

Kunnskap på moten

Kvar gong det nærmar seg valkamp, løftar Arbeiderpartiet fram kunnskapspolitikken. Noko slikt sa Erna Solberg på radio nyleg. Det var ein tidleg valkampduell med Jens Stoltenberg, som tidlegare på dagen hadde tala på landsmøtet til Arbeiderpartiet. Uansett motiv og kven som meiner mest alvor: Vi er vitne til ein dynamikk der det eine partiet ikkje kan vere dårlegare enn det andre på kunnskapsfeltet.

Kunnskap og kunnskapspolitikk er omgrep som ofte vert nytta *vagt*. Og tyngdepunktet i bruken kan likne tyngdepunktet i *Kunnskapsdepartementet* – skule og barnehage. Men stundom rommar «kunnskapen» høgare utdanning og forskning òg, og ikkje sjeldan vert «forskning» sagt rett ut. Under ein tv-debatt der Solberg og Jensen møtte Stoltenberg og Støre vart forskning nemnt fleire gonger, ikkje minst av Solberg, og då gjerne i samband med innovasjon og vekst i næringslivet. Støre hengde seg på, og Stoltenberg fekk nemnt at norske forskarar publiserer meir i internasjonale tidsskrift enn før.

Stundom kan ein ta omtalen av forskning som eit teikn på at politikarane tykkjer det er viktigare enn før, stundom som eit utslag av at det er vanskelegare å kome unna enn før, og stundom, det tykkjer eg skal innrømmast, er kunnskap og forskning (og det stadig oftare tilhøyrande *innovasjon*) svevande trylleord. Men det ser ut til å ha etablert seg som ei sanning at vi treng forskning for å møte framtida, for å lage nye næringar og arbeidsplassar, og for å få fleire føter å stå på. Eg registrerer at eg ikkje klarte å skrive om dette utan å bruke politikarspråk.

Både Ap og Høgre har hatt eigne forskingspolitiske utval i sving i vinter, noko ein kan ta som eit teikn på at forskning har vorte eit viktigare politikkområde. Ap forsikrar at dei vil stå fast ved BNP-målet om at 3 prosent skal gå til forskning, dei vil prioritere forskning i næringslivet og trygge arbeidstilhøva for forskarar. Henning Warloe frå Høgre sa til Forskerforum.no: – Forskningspolitikk har vært et lukket område. Hva er det politikere engasjerer seg grenseløst i? Samferdsel

og helse! Det er viktig det, men kanskje ikke like avgjørende for landets fremtid. Forsknings- og kunnskapspolitikken er viktigst.

FrP vil òg vere med. Dei har fått ein liten tradisjon for å ha dyktige og innsiktsfulle utdannings- og forskingspolitikarar. Fyrst Arne Sortevik, og no den respekterte Tord Lien. SV, kunnskap og forskning – ja det kjenner vi til, gjennom Djupedal, Aasland og Halvorsen. Og etter dette vågar eg ikkje å utelate Venstre. No har Trine Skei Grande sagt det openberre rett ut: Ho vil gjerne verte kunnskapsminister.

Den politiske debatten framover vil få mange innslag som streifar eller grip fatt i det både Forskerforbundet og Forskerforum driv med: forskning, utdanning og arbeidsliv. Ei anna drivkraft for dette er at dei raud-grøne må skrape saman kjerneveljarane dersom dei skal ha sjanse til å vinne valet på ny. Regjeringa kan ikkje gjennomføre jordbruksoppgjeret utan tanke på kva humør Senterparti-veljarane kan kome i til hausten. Likeeins kan ikkje regjeringspartia drive valkamp utan å appellere til eigne veljargrupper i offentleg sektor. Medlemmene i Forskerforbundet inngår som *skaparar* i høgresidas visjonar om innovasjon og økonomisk vekst, men òg som *arbeidarar* i venstresidas veljarfundament i stat og kommune.

Via hovudorganisasjonen Unio er Forskerforbundet tilknytt velferdsstatsverdiane som Unio representerer heile spekteret av – frå vogge, via arbeidsliv og sjukehus til grav. Ap og SV må nå fram til desse veljarane. Når Stoltenberg seier at han vil drive ein kjedeleg politikk slik at folk kan leve spennande liv, er det ikkje minst Unio- og LO-organiserte han vender seg til. Tryggleik for tilsette, grad av styringsrett for arbeidsgjevar, mellombels tilsettingar og liberalisering/utho-

ling av arbeidsmiljølova – alt dette kan nå høgt opp som emne i valkampen. Eitt bidrag til dette ligg òg i at Venstre og LO i det siste har likt å terge kvarandre.

Som kjent er meningsmålingane dårlege for dei raud-grøne. I januar gjorde Forskerforbundet ei spørjeundersøking blant medlemmene, og val av parti var eitt av

emna. Då viste det seg at regjeringspartia har gått sterkt tilbake i denne gruppa òg, men mindre enn blant veljarane generelt. Medlemmene i Forskerforbundet gav dei raud-grøne framleis fleirtal med ein oppslutnad på 52,1, ein nedgang frå om lag 67 prosent ved stortingsvalet i 2009.

At det har noko for seg å fiske stemmer blant høgt utdanna, vert endå tydelegare om ein dreg Akademikerne inn i biletet. Dei har òg nyleg gjort ei spørjeundersøking blant medlemmene: Kva politisk parti har den beste politikken for å utvikle Noreg som eit kunnskapssamfunn? Heile 42 prosent svara Høgre. Den nest største gruppa, 31 prosent, er ikkje sikre, medan 13 prosent svara Ap og 8 Venstre. Resten av partia har liten tillit, inkludert SV med 3 prosent.

Forskerforum gjer òg noko for å heve emna forskning og høgare utdanning i valkampen. I dette nummeret og dei to neste utfordrar vi partia til å svare på det vi meiner er sentrale spørsmål om kva som er best for både forskinga og forskaren. Denne gongen svarar KrF, Venstre og Dei grøne. Sjå saka på side 8–9.

Mykje av valkampen kjem til å dreie seg om kunnskap denne gongen. Så ynskjer eg berre: Tenk om den i tillegg vert kunnskapsbasert.

Lønsforhandlingar

Det er tid for lønsforhandlingar i ei rekkje tariffområde. Forskerforum skulle gjerne ha fått med resultat som eventuelt er klare no, men denne utgåva av gjekk i trykken før forhandlingsfristen i staten, KS og Oslo kommune gjekk ut 1. mai. Sjå gjerne nettutgåva vår, Forskerforum.no, for oppdateringar om dette.

Dei raud-grøne må skrape saman kjerneveljarane dersom dei skal ha sjanse til å vinne valet på ny.

Redaktør
Kjetil A. Brottveit

Det eine partiet kan ikkje vere dårlegare enn det andre på kunnskapsfeltet.

LEDER KRONIKK DEBATT BØKER

Send kronikkforslag til kjetil.brottveit@forskerforum.no. Kronikkens lengde må ikke overstige 10 000 tegn, inkludert mellomrom. Bidrag som trykkes honoreres med kr. 2 000,-. Innlegg må være maksimum 2000 tegn. De blir ikke honorert.

Facebook-evolusjonen

Revolusjonen på nettet er avlyst, men evolusjonen held fram.

To nye bøker forklarer korleis sosiale medium vert brukte til dagleg, og kva påverknad dei har på kultur og samfunn. Bøkene viser at grunnforholda i det sosiale livet ikkje har endra seg spesielt mykje sjølv om Facebook og Twitter har kome inn i verda.

Ida Aalen er utdanna medievtar og arbeider no i Netlife Research. Ho har skrive ein kort, men treffsikker introduksjon til floraen av internasjonal forskning om sosiale medium. Det handlar ikkje så mykje om Noreg, men desto meir om den angloamerikanske verda.

Aalen forklarer til dømes korleis Facebook kunne få slik enorm popularitet. Spreiinga skjer fortare dersom dei fyrste brukarane (early adopters) har høg sosial status i samfunnet, til dømes ved å vera journalistar. Når eit medium har fått ein kritisk masse av brukarar, oppstår det ein «lock-in»-effekt. Alle andre er jo med her, så då må eg også vera med, tenkjer brukaren, og dette kan få mediet til å dominera i lang tid. Same forklaring kan brukast på introduksjonen av til dømes radioen i 1920-åra, og viser at det er kontinuitet i dei sosiale kreftene knytte til kommunikasjon.

Andre forhold er særneig for dei sosiale media. Folk kan no lett knyta seg til menneske ein ikkje nødvendigvis har sterke band til, og dra nytte av dét. Medan dei sterke banda til familie og nære venner typisk vil føra deg til informasjon du allereie er kjend med, vil dei svake banda til kjenningar, kollegaer og andre litt perifere personar typisk føra deg til ny og frisk informasjon. Dei svake banda i sosiale media har såleis ein positiv intellektuell funksjon.

Boka har i all hovudsak ein objektiv stil. Aalen er på ingen måte ein glatt PR-analytiker som skal forklåra lesaren korleis ein kan få flest mogeleg venner eller klikk. Faktarespekten er nesten for stor hjå Aalen. Ofte går to tredjedelar av sida med til fotnotar med fakta-utdjuping. Boka har 657 fotnotar på sine 151 korte sider, og ei littera-

turliste på 23 sider. Det er som om Aalen ikkje torer seia noko fagleg utan å ha minst ein vitskapleg artikkel som kjelde. Ho kunne slått seg meir laus i argumentasjonen.

Liker – liker ikke har ei meir resolutt empirisk tilnærming til det same teamet. Enjolras og dei tre

IDA AALEN
En kort bok om sosiale medier
Fagbokforlaget, 2013
180 sider
Rettl. pris: kr 298

BERNARD ENJOLRAS, RUNE
KARLSEN, KARI STEEN-
JOHNSEN OG DAG WOLLEBÆK
Liker – liker ikke.
*Sosiale medier, samfunns-
engasjement og offentlighet*
Cappelen Damm
Akademisk, 2013
230 sider
Rettl. pris: kr 349

medforfatarane hans jobbar på Institutt for samfunnsforskning, og dei har gjort ein stort sosiologisk studie med fleire tusen informantar. Dei byrja på det i 2011, gjentok det i 2012, og kjem sikkert til å repetera det i mange år framover.

Dei skriv mest om korleis sosiale media påverkar samfunnsen-

gasjementet, og skriv i motsetnad til Aalen berre om situasjonen i Noreg. Funna deira gjev grunn til optimisme på vegner av dei sosiale media. Omtrent alt ein kan tenkja på som negativt når det gjeld polarisering, passivering og trivialisering, vert avkrefta. Slik sett er boka ein veritabel myteknusar.

Sosiale medium forsterkar posisjonen til dei som allereie er aktive eller privilegerte. Til dømes har folk som var politiske aktivistar frå før, vorte endå meir aktivistiske, og dei som har høg utdanning, er meir aktive i dei sosiale media enn dei som har låg.

Forskarane finn til dømes ut at Facebook mobiliserer andre grupper i befolkninga enn det dei politiske partia har gjort. Det viktigaste er kanskje at unge menneske får ei meir sentral offentlig rolle enn dei hadde før. Dette har bidrege til breiare deltaking i demonstrasjonar som til dømes Facebook-grupper har mobilisert til. Rosetoget etter 22. juli er eit sterkt prov på at Facebook-kampanjar ikkje alltid vert ein flopp, slik mange vil ha det til.

Forfatarane finn ikkje støtte for den utbreidde oppfatninga at nettdebatten er polarisert, og at folk bekrftar haldningane sine gjennom berre å diskutera med andre som har same haldningane. Faktum er at dei som les innvandringskritiske bloggar, nesten alltid også les liberale bloggar. Det er nokre få, svært synlege ekstremistar som skapar inntrykk av at nettdebatten er polarisert og aggressiv.

Dei to bøkene har til felles at dei dynger på med uendeleg mykje statistikk og punktlister som krev stor konsentrasjon frå lesaren. Her er det lite leseglede utover den kalde tilfredsheita ved å forstå ein kompleks empirisk samanheng. Men etter kvart innser eg at faktarikdommen er på sin plass. Heile samfunnet flyttar jo inn på dei sosiale media, og sidan samfunnet er sinnsjukt variert, så vert jo også dei sosiale media sinnsjukt varierte.

Av LARS NYRE

Privatiserte engler

JAN-OLAV HENRIKSEN OG
KATHRIN PABST

Uventet og ubedt. Paranormale erfaringer i møte med tradisjonell tro
Universitetsforlaget, 2013
206 sider
Veil. pris: kr 319

Hvorfor skal jeg lese om paranormale erfaringer hos folk med en tradisjonell kristentro? Hva kan perspektivene til en teolog (Henriksen)

og en etnolog (Pabst) tilføre historiene fra en håndplukket gruppe med varme hender, kontakt med døde og visjoner om engler? Har det overhodet noen akademisk interesse?

Etter et første kapittel, der Henriksen og Pabst tar til motmæle mot faktisk og potensiell kritikk, møter vi i de neste fire kapitlene 17 respondenter som forteller om sine ekstraordinære erfaringer og deres tolkninger av dem. De er kvinner og menn med spredning i alder, bosted, yrke og familiebakgrunn. De har alle mer enn én paranormal erfaring. Selv om erfaringene ligner på hverandre, så er deres egne tolkninger av dem ofte ulike.

Å gjenfortelle erfaringer og tolkninger som dette er ikke bare tabubelagt i institusjonalisert kristendom, men også i akademien. Forfatterne ser ut til å argumentere mot begge disse tabuene. På den ene siden argumenterer de, rett nok noe lavmælt, for en mer åpen folkekirke med rom for menneskers paranormale erfaringer. På den annen side søker de flere forklaringsmodeller på paranormale erfaringer i vår sekulariserte samtid, blant annet i lys av nyreligiøsitet, kirkens ekskludering gjennom sin rendyrking av moderne rasjonalitet, og samfunnets postmoderne individorientering. Etter min mening er det her det mest interessante befinner seg. Ved å plassere respondentenes konkrete erfaringer og fortolkninger i en historisk og kulturell samfunnskontekst avdekkes flere interessante poenger.

Ett av dem er den endringen de finner i vår oppfatning av engler. Tidligere ble engler sett på som sendebud fra Gud, og det var oftest fattige mennesker med enkle livsvilkår som bar bud fra dem. I dag kommer engler vanligvis til

mennesker som står overfor store livsutfordringer, og som har behov for hjelp. Englene er med andre ord blitt mer personlige. Dette funnet setter forfatterne opp mot en generell tendens i samfunnet; tro er i vår tid blitt et privat, individuelt anliggende. Gud er blitt en personlig gud.

Dette funnet fungerer også som eksempel på bokas største svakhet. Henriksen og Pabst bemerker, med støtte i annen religionspsykologisk forskning, at mennesker i kriser oftere har ekstraordinære opplevelser enn andre. De savner, som jeg, en integrering av psykologisk kompetanse på sitt empiriske materiale. Jeg tror at de da i større grad kunne skilt ut erfaringer som kan forklares psykologisk, og sett hvilke man eventuelt sto igjen med, som kunne kaste et «renere» lys over paranormale erfaringers religiøse tilsnitt og betydning.

Ikke desto mindre: Dette er en svært interessant og relevant bok. Den er lettest, grundig, og spennende i kraft av det pirrende ved historiene som fortelles, og den teoretiske drøftingen av tolkningene. Viktigst er det at den gir oss ny kunnskap om tabubelagte fenomener i den menneskelige sfære akademisk tradisjonelt ser ut til å sky.

AV RAGNHILD FJELLRO

Saklighet og sofisme

KRISTIAN GUNDERSEN

Snåsakoden

Aschehoug, 2013

304 sider

Veil. pris: kr 369

Etter at Snåsa-mannen ble landskjent, er vi også blitt kjent med en av alternativmedisinens mest markante kritikere, nemlig professor i fysiologi Kristian

Gundersen. I *Snåsakoden* samler og utdyper han kritikken, og han gjør det lettfattelig. Mange kan godt lese boka: utøvere, brukere og de som ønsker mer plass for det alternative i det offentlige helsevesenet. Her får de mye å bryne seg på.

Gundersens anliggende er politisk: Det offentlige bør ikke betale for helsetjenester som mangler et vitenskapelig grunnlag. Hva betyr det? Vi får en introduksjon til moderne medisinsk forskning, deretter tar forfatteren for seg en mengde alternative retninger, gir beskrivelser av innholdet, diskuterer hvorvidt påstandene de kommer med, kan dokumenteres, og søker til slutt gjennom forsknings-

databasene. Her finner han at det allerede er forsket mye på den alternative medisinen, og at resultatene er nedslående; bortsett fra at akupunktur kan lege smerter, er det lite som virker.

Det er altså ikke mer forskning som skal til; begrensede forskningsmidler bør brukes på viktigere saker, de alternative bør være private alternativ, og det offentlige bør revurdere sin godkjennelsespraksis for høyere utdanning og slik slutte å lånekassefinansiere uvitenskapelighet.

Dette og mye mer er i stor grad kledd i en harselerende tone, som tidvis er underholdende og tidvis irriterende. Det er flust av virkemidler å finne her, så boka kan også anbefales til alle som er interesserte i retorikk. Selv blir jeg skeptisk når jeg blir offer for så mange retoriske grep. Enkle eksempler er W. Reich som ble «sluppet til» som foreleser ved UiO, eller akupunktøren som med «gravalvorlig mine» setter sine nåler. Mindre enkelt er det når Gundersen i sin avvisning av alternativ medisin drar med seg andre vitenskapsområder og tanke-tradisjoner, og ved sine motargumenter eller moteksempler (eller bare påstår at det er «vrøvl») foregir å ha presentert en innvending som liksom skal si noe om hele tenkesettet, men som mange vil

hevde ikke engang er innom det vesentligste. For eksempel finner han en politisert kunnskapsrelativisme innenfor «en del samfunnsfag og humanistiske fag», noe som betyr at «ingenting (blir) sikkert og enhver påstand er like god som en annen». Dette er da vel vrøvl? Eller hans avvisning av Kuhn, som utelukkende er basert på en tolkning av selve de historiske paradigmeskiftene, men unnlater å berøre mekanismene, eller atferden, som beskytter den hegemoniske normalvitenskapen. Boka er typisk «paradigmebevarende». Og paradigmet? Kun de tanker som kan avsluttes med en gyldig empirisk bekreftelse, kan være sanne.

Det er på sin plass at vitenskapen, her altså representert ved fysikologen, tar praksiser og påstander fra alternativbevegelsen på alvor ved å undersøke dem. Mange vil sikkert være uenig i beskrivelser og synspunkter, og så er debatten i gang! Dette er opplagt en debattbok, med mye å bryne seg på både når det gjelder kunnskap, fordommer og harselas. Dermed kan debatten gjerne vare en stund.

AV AASNE JORDHEIM

Nye bøker av forskere

MARY BREKKE OG

TOM TILLER (RED.)

Læreren som forsker

Universitetsforlaget, 2013

296 sider

Veil. pris: kr 349

Bokas hovedmål er å gi lærerstuderenter, lærere og skoleledere et bedre grunnlag for å kunne forske i skolehverdagen. Forfatterne presenterer ulike metoder som kan styrke «praktikerforskningen». De tar til orde for å starte en forskende tilnærming til lærerarbeid allerede som student i grunnutdanningen. Redaktørene Brekke (dosent) og Tiller (professor) er skoleforskere ved Universitetet i Tromsø.

LARS KLEMSDAL

Hva trenger vi ledere til?

Organisering og ledelse i komplekse arbeidssituasjoner

Gyldendal Akademisk, 2013

224 sider

Veil. pris: kr 335

Hvilken rolle har ledere i dagens arbeidsliv? Bokens sentrale påstand er at de må lede ut fra de grunnleggende uformelle organiseringsprosesser som pågår i alle virksomheter – mellom medarbeidere, ledere, kunder og samarbeidspartnere. Forfatteren betrakter organisering og ledelse i et sosiologisk perspektiv. Klemsdal er førsteamanuensis i sosiologi ved Universitetet i Stavanger.

BERIT NORDAHL (RED.)

Boligmarked og boligpolitikk

Akademika forlag, 2013

316 sider

Veil. pris: kr 350

Boka tar utgangspunkt i markedsreiningen i boligpolitikken. Hvilke konsekvenser har den? Hvordan utvikler boligmarkedene seg, og hvordan blir prisene dannet? Boka viser hvordan en aktiv utbyggingspolitikk er erstattet av styring gjennom regelverk. Forfatterne tar også for seg ulike opprustningsprogrammer for utsatte boligområder. Nordahl er førsteamanuensis ved Institutt for landskapsplanlegging på Ås.

PÅL REPSTAD OG

IRENE TRYSNES (RED.)

Fra forsakelse til feelgood. Musikk, sang og dans i religiøst liv

Cappelen Damm Akademisk, 2013

320 sider

Veil. pris: kr 409

Er estetiske uttrykk blitt viktigere enn før i norsk religiøst liv, og går dette ut over interessen for teologi? Her presenteres studier fra Den norske kirke, frikirker og miljøer preget av alternativ spiritualitet. Boka gir eksempler på at populærkulturelle innslag preger det religiøse liv stadig mer. Repstad (professor) og Trysnes (førsteamanuensis) er religions-sosiologer ved Universitetet i Agder.

Helhetlig realfagsatsing?

Myndighetene ser ut til å ta mangelen på realister alvorlig, mener kronikkforfatteren. Men han etterlyser en helhetlig, virkningsfull satsing.

Norsk deltakelse i internasjonale skoleundersøkelser fra årtusenskiftet har tegnet et dystert bilde av norske elevers kunnskaper og holdninger til realfag. Samtidig er det registrert en merkbar svikt i rekrutteringen til realfag. I 2002 ble Utdannings- og forskningsdepartementets strategiplan «Realfag, naturligvis» – strategi for styrking av realfagene 2002–2007, presentert. Planen gav en situasjonsbeskrivelse av realfagenes stilling i Norge og internasjonalt, og presenterte en rekke tiltak for å få hevet realfagenes status, øke rekrutteringen til fagfeltet og bedre kvaliteten både i grunnopplæringen og i høyere utdanning. «Framtidig velferd er avhengig av kompetanse i realfag», uttrykte utdannings- og forskningsminister Kristin Clemet i 2005.

Siden har kunnskapsministre fulgt opp satsingen på realfag. Kunnskapsdepartementet (KD) lanserte i 2007 en ny tiltaksplan, hvor rekruttering til realfagene var en av hovedsatsingene.

– Vi vil gjennomføre en nasjonal rekrutteringskampanje våren 2008 for å nå flere unge enn dem som tradisjonelt velger realfag, uttalte daværende kunnskapsminister Øystein Djupe-dal. Dette var for øvrig en videreføring av strategien Et felles løft for realfagene 2006–2009. For å demme opp for et uønsket frafall skulle en sikre høy kvalitet i alle ledd i opplæringen, for eksempel kompetanseheving for lærere, program for gode arbeidsmåter, bedre rådgiving, tettere samarbeid med næringslivet og godt utstyr i opplæringen.

I mars 2012 kunne Tora Aasland slå fast at antall uteksaminerte ingeniører var det høyeste på ti år, og uttrykte glede over at regjeringens tiltak for å få flere til å studere realfag og teknologi gav positive resultater. I tillegg pågår det mange tiltak

KNUT OLE LYSØ, leder av Forskerforbundets forening for lærerutdanning (FFL) og lærerutdannere i matematikk v/Høgskolen i Sør-Trøndelag

i grunnopplæringen. – Det er viktig å styrke både matteopplæringen og pirre nysgjerrigheten for realfag og teknologi tidlig i utdanningsløpet, understreket statsråden.

Frafallet fra realfagstudier er problematisk for samfunnet. Blant annet er det uttrykt at Norge mangler 16 000 ingeniører. Blant de siste initiativ som er lansert fra myndighetenes side for å styrke undervisningen og kompetansen i matematikk, er KDs tiltak «Fra matteskrekk til mattemestring» (2011). Fellesnevneren for disse tiltakene er å motivere for og fremme positive holdninger til matematikk, og å bedre kunnskapene og ferdighetene i matematikk.

Kunnskapsminister Kristin Halvorsen har også uttalt at «Vi skal undervise mer praktisk og variert, og mindre med kalkulatoren» i håp om å bedre læresituasjonen i skolen. Konkrete tiltak er å øke timetallet i matematikk og legge fram en justert læreplan i faget for grunnskole og videregående opplæring. Jeg er redd for at denne læreplanen ikke representerer en videreføring av KDs ambisjoner om å gjøre faget mer attraktivt.

Motivasjonen for justeringene er ønsket om å tydeliggjøre de grunnleggende ferdigheter i fagene. De grunnleggende ferdigheter som i alle

her utkastet til læreplan svikter.

I utkastet er det først på side 8 en kan øyne noe overordnet som gjelder arbeid og samfunns-liv. Dette kommer i kompetansemålet Økonomi i første klasse i videregående skole (i studieretningen 1P). Da har man kommet forbi planens omtale av grunnskolens matematikk. Formuleringene fram til dit er stort sett bruk av generelle termer med betydelig fravær av praktiske og nyttige eksempler på anvendelser. Eksempel på formulering er «å løse likninger av første grad og ligningssystem med to ukjente, og bruke dette til å løse praktiske og teoretiske problem». Rett nok står det i et kompetansemål etter 10. klassetrinn at en skal gjøre beregninger om forbruk med mer, men dette området må vektlegges sterkere for eksempel ved at kompetansemålet «Økonomi» flyttes til et lavere klassetrinn.

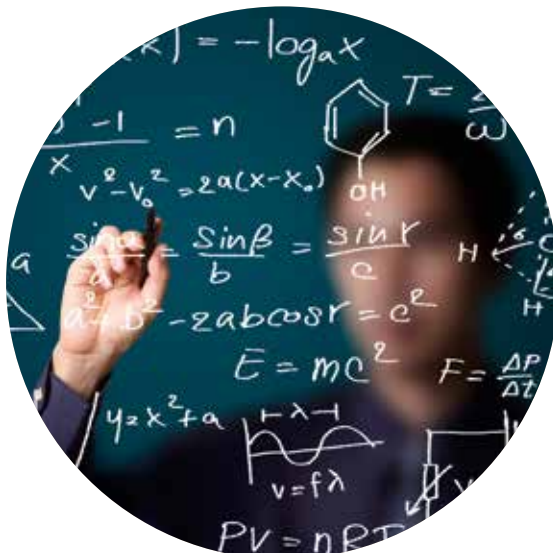
En læreplan henvender seg til lærerne, men også til elevene og deres foresatte. Det er opplagt at elever og foresatte med et anstrengt forhold til matematikk ikke blir mer motiverte for faget slik det presenteres i læreplanen.

En annen viktig gruppe læreplanene kommuniserer med, er lærebokforfattere. Deres innflytelse som premissleverandører for konkretiseringen av lærestoffet har muligens vært undervurdert. Hvilke praktiske og samfunns-messige situasjoner de skal vinkle lærestoffet mot (kontekst), er opp til dem. Lærebokforfattere setter med andre ord dagsorden for hva som er aktuelle problemstillinger å jobbe med. Og

«HiST blir i realiteten økonomisk straffet ved at høgskolen tar på seg et viktig samfunnsansvar.»

fag dreier seg om å kunne skrive, å kunne lese, å kunne regne, muntlige ferdigheter og digitale ferdigheter, skal være redskaper for læring og utvikling i arbeid og samfunns-liv. Det er akkurat

hvilke viktige temaer kan man da risikere ikke blir belyst? Det ville ha vært mer fruktbart og planmessig at ansvarlige myndigheter hadde formulert klare mål for hva verktøyet matematikk

skal gjøre elevene i stand til å mestre av livets utfordringer. Det er den dimensjonen læreplanen mangler. Hva vil vi at neste generasjon skal kunne mestre og få bedre innsikt i, og som gode matematikkunnskaper kan bidra til å gi dem? Klare definerte mål på dette området vil hjelpe lærebokforfattere til å ha konkrete siktemål for utviklingen av lærebøkene utover de matematiske begrepene.

De eldre læreplanene for grunnskolen ble skrevet etter en helt annen filosofi og mal. I Mønsterplanen av 1974 finner vi for hvert klassetrinn et viktig avsnitt som heter «Anvendelser», noe som også tjente som en rettesnor for lærebokforfattere. Allerede fra (daværende) 4. klassetrinn hadde man for eksempel satt opp ulike temaer innen forbrukerøkonomi. I dag er det en bekym-

fagspesifikt og introvert, og det makter på ingen måte å reflektere de praktiske vyene Kristin Halvorsen har for matematikkfaget. Når ungdommene ikke finner mening med det skolefaglige og har vansker med å se forbindelseslinjene til sitt praktiske liv, er det av avgjørende betydning at det jobbes for å bøte på dette.

Læreplaner i grunnskolen legger naturlig nok føringer for fagplaner i lærerutdanningen. Under læringsutbytte i de nasjonale retningslinjene uttrykkes det en forventning om at «studenten har inngående undervisningskunnskap i matematikken elevene arbeider med». Hvor havner så viktige temaer som for eksempel bærekraftig utvikling og forbrukerlære? Slik læreplanene er skrevet, er det avhengig av spesielt engasjerte lærerutdannere i matematikk om dette blir tema

å sikre en bærekraftig utvikling. Opplæringen må følgelig gi bred kunnskap om sammenhengene i naturen og om samspillet mellom menneske og natur». Slike gode hensikter og formuleringer oppfattes ikke forpliktende nok, og må derfor inn som mål i de fleste fag.

Læreplaner og fagplaner har over tid utviklet seg til å utgjøre en egen sjanger, hvor formen virker mer bestemmende enn innholdet. Hvis en slik trend er en konsekvens av mål- og resultatstyringen, representerer disse planene et nytt argument for å gå bort fra målstyringsprinsippet i norsk skole og utdanning.

På slutten av 1990-årene etablerte lærerutdanningen ved Høgskolen i Sør-Trøndelag (HiST) et eget realfaglig løp som skulle sikre at de framtidige lærere på dette programmet oppnådde årsstudium i både matematikk og naturfag. Dette studietilbudet var blant avdelingens og høgskolens satsingsområder. Departementet har hele tiden vært positiv til tilbudet. Imidlertid er det aldri blitt satt inn ekstra tiltak av ressursmessig art, verken fra høgskolens eller departementets side. Man tror gjerne at studenter som velger et slikt studium, har dypere realfaglig bakgrunn fra videregående opplæring enn sine medstudenter i «vanlig» lærerutdanning, men dette er nødvendigvis ikke tilfelle. I tråd med Øystein Djupedals ønsker om å nå flere unge enn dem som tradisjonelt velger realfag, må en forholde seg til de studenter som en faktisk får. Siden realfag gjerne er mer arbeidskrevende enn mange andre fag, ville trolig en økt undervisningsressurs virke stimulerende for disse studentene. Som andre undervisningsinstitusjoner rammes også HiST av frafall. Frafallet på realfagsløpet de siste årene er langt over frafallet på det ordinære studieløpet. Slik finansieringssystemet i UH-sektoren fungerer, betyr dette at HiST i realiteten blir økonomisk straffet ved at høgskolen tar på seg et viktig samfunnsansvar. Det er derfor å håpe at KD med regjering innser at satsing også må innebære økonomiske tilskudd.

«Frafallet på realfagsløpet de siste årene er langt over frafallet på det ordinære studieløpet.»

ring at for mange unge voksne har betalingsproblemer, gjerne i tilknytning til ureflekterte forbrukslån, bruk av kredittkort og manglende inntekt. Undersøkelser fra Statens institutt for forbruksforskning avdekker at ungdom mener at skolen bare i liten grad har bidratt til deres økonomiske kunnskap. Ofte er det foreldrene som hindrer at unge får belastende betalingsanmerkninger. Dette må være signaler gode nok til at læreplanene bør inneholde slike avsnitt som «Anvendelser», og at disse forsterkes framfor at de tas bort. Og som det heter i Mønsterplanen av 1974 under punktet «Anvendelse»: Hovedhensikten med matematikkfaget i grunnskolen må være å sette elevene i stand til å løse problemer som ofte forekommer innenfor dagligliv, samfunnsliv eller yrkesliv, og som ikke er altfor spesielle. Dette kan godt være en ledetråd også i 2013. Slik læreplanutkastet står nå, virker det for

i matematikkundervisningen. Riktignok er ett kulepunkt i samfunnsfaget i lærerutdanningen viet økonomisk vekst, slik at det er muligheter for «å regne i samfunnsfag», men det skaper ingen helhet i utdanningen. Temaer som også myndighetene mener er viktige, blir fragmentert i utdanningsløpet, og det fører til ansvarsapulverisering. Jeg er blitt kjent med at ildsjeler ved lærerutdanningen ved en av våre høgskoler fikk avslag fra ledelsen på søknad om å gjennomføre et prosjekt for alle studentene innenfor temaet bærekraftig utvikling. Jeg velger å tro at avslaget ikke skyldes at ledelsen mener dette temaet er uaktuelt, men at det «faller utenfor pensum» og læringsutbyttet i flere fag. I læreplanverket for grunnskolen finner en i den generelle delen formuleringen: «Samspillet mellom økonomi, økologi og teknologi stiller vår tid overfor særlige kunnskapsmessige og moralske utfordringer for

Sleivspark med professorstempel

UTDANNINGSPOLITIKK: I Forskerforum nr. 3/2013 kritiserer Gustav E. Karlsen norsk utdanningspolitikk. Anledningen er at NOKUT i desember publiserte en rapport om hvordan studenter og ansatte oppfatter kvaliteten i norsk høyere utdanning.

Av NOKUTs egen omtale av den nevnte rapporten framgår det at «[...] både studenter og lærere kan oppsummert sies å være rimelig tilfreds med de fleste forhold som påvirker kvaliteten i tilbudene. [...] Videre er de også stort sett enige om at studietilbudenes innhold, nivå og relevans holder god kvalitet. [...] Det er ellers en rimelig grad av tilfredshet med fysisk og administrativ infrastruktur rundt studiene.»

Denne tilfredsheten er det

ingen spor av i Karlsens innlegg eller i Forskerforums dekning for den del. Og mens NOKUT peker på at disiplinlig kompetanse ikke i seg selv nødvendigvis gir god undervisning, gjengir Karlsens innlegg dette som at «tung disiplinlig kompetanse [er] den viktigste forutsetningen for kvalitet i høyere utdanning».

Karlsen hevder i artikkelen at «tidligere evalueringer av reformer i utdanningssystemet ikke har ført til forbedringer», og utdyp: «Kunnskapsdepartementet og Stortinget har foretatt seg ytterst lite når resultatene ikke samsvarer med det man ønsket seg.» Hvilke evalueringer sikter han til her? Det er de senere årene gjort gjennomgripende endringer i barnehagelærer-, grunnskolelæ-

rer- og ingeniørutdanningene etter at NOKUT hadde påpekt til dels store svakheter i utdanningene. Også den eksterne evalueringen av NOKUT i 2007–2008 førte til betydelige endringer, blant annet økt vekt på kvalitetsutvikling i tillegg til kontroll. NOKUTs styrkede analysefunksjon, som den foreliggende rapporten er et eksempel på, er et resultat av dette.

I artikkelen heter det også at «Kvalitetsbegrepet i norsk høyere utdanning stammer fra Bologna-prosessen, som Mjøs-rapporten, kvalitetsreformen og NOKUT bygger på». Mjøs-utvalget ble oppnevnt 30. april 1998 og la fram sin innstilling 8. mai 2000. To kapitler i innstillingen handler om utdanningskvalitet. Bologna-erklæringen, som ble underskrevet 19. juni 1999,

omtaler ikke noen av momentene Karlsen trekker fram (studentgjennomstrømning, publisering, resultatbasert finansiering). Derimot framhever Bologna-erklæringen den kulturelle dimensjonen i utdanningene, og betydningen av høyere utdanning og utdannings-samarbeid for utvikling av stabile, fredelige og demokratiske samfunn i Europa. Det er derfor uklart hva som menes med at kvalitetsbegrepet i norsk høyere utdanning «stammer fra Bologna-prosessen».

I forskningsmeldingen som nylig ble lagt fram, foreslås en rekke tiltak som også er rettet mot å styrke utdanningskvaliteten i norsk høyere utdanning. Blant annet skal det utvikles et tettere samarbeid mellom utdanningsinstitusjoner, forskningsinstitutter

HØGSKULEN I VOLDA

www.hivolda.no | T: 70 07 50 00 | P.B. 500 | 6100 Volda

Det er ledig inntil 8 stillingar som Phd-stipendiat ved Høgskulen i Volda.

AVDELING FOR HUMANISTISKE FAG OG LÆRARUTDANNING:

14/2013: Utvikling og læring i barnehagen

25/2013: Religion- og kulturvitskap

AVDELING FOR KULTURFAG:

16/2013: Helse og kultur

17/2013: Fysisk aktivitet blant lærarar og barn i barnehagen eller Kunst for og med dei minste

AVDELING FOR MEDIEFAG:

18/2013: Dokumentar- og journalistikkteori

19/2013: Offentleg kommunikasjon/ Politisk kommunikasjon

AVDELING FOR SAMFUNNSFAG:

20/2013: Helse- og omsorgsarbeid i kommunane

21/2013: Psykisk helse og rus eller NAV-relatert forskning

Sjå fullstendig utlysingstekst på www.hivolda.no/stilling.

Vi ber om at alle søknadar blir levert elektronisk.

Søknadsfrist: 15. august 2013.

Informasjonsmøte for søkjarar:

Onsdag 22. mai kl. 10.00, Berte Kanutte store auditorium.

**NORSK
BERGVERKSMUSEUM**

Stiftelsen Norsk Bergverksmuseum er et kultur- og naturhistorisk museum, hvis formål er å bevare det nasjonale kulturminnet Kongsberg Sølvverk, arbeide for å bevare minner etter bergverksdrift andre steder i landet, forvalte Norges Banks myntverkssamling og bevare minnene etter Kongsbergs industrihistorie og skihistorie. Museet forvalter verdens fremste samling av trådsølv fra gruvene på Kongsberg. I tillegg har museet samlinger av norske malmer og andre mineraler og av norske halv- og heledelstener. Museet har bygd opp en av landets fremste samlinger med praktstuffer av forskjellige norske mineraler.

Stilling som konservator i geologi
Museet søker konservator i naturhistorie (geolog/mineralog). Stillingen inngår i museets forsknings- og dokumentasjonsavdeling.

Søknadsfrist: 21. mai 2013.

Full utlysningstekst: www.norsk-bergverksmuseum.no

Eventuelle spørsmål kan rettes til direktør Alfild Skaardal 97543449.

Song som motorveg

og arbeids- og næringsliv for å sikre utdanningenes relevans.

Regjeringen ønsker også å styrke kunnskapsgrunnlaget om kvalitet og læringsutbytte i høyere utdanning gjennom økt forskning og analyse på dette. Arbeidet skal omfatte utvikling av indikatorer og kriterier for hva som er fremragende, god og mindre god utdanningskvalitet, som grunnlag for mer informative og internasjonalt sammenlignbare evalueringer.

Videre vil vi evaluere sentrale elementer i kvalitetsreformen med tanke på oppdatert kunnskap om kvaliteten i høyere utdanning, og vi vil foreta en helhetlig gjennomgang av finansieringen av høyere utdanning og forskning. Målet er at finansieringen skal bidra til kvalitetsutvikling av utdanningene, samt til profilerte universiteter og høyskoler.

De siste årene er det opprettet Sentre for fremragende utdanning (SFU). Denne ordningen bidrar til økt oppmerksomhet mot hva som er god og fremragende kvalitet i norsk høyere utdanning. Ordningen skal videreføres.

Arbeidet med utdanningskvalitet er med andre ord slett ikke lagt bort etter innføringen av Kvalitetsreformen. Dette arbeidet er en levende prosess, som stadig videreutvikles.

STATSSEKRETÆR
RAGNHILD SETSAAS
Kunnskapsdepartementet

Kan ein syngje seg til kunnskap? Og kan ein bygge ei bru over kløfta mellom naturvitenskaplege og humanistiske fag, slik Charles Percy Snow ønskte det i Cambridge i 1959 i dei vidgjetne forelesingane sine? Snow var oppteken av fattigdommen i verdssamfunnet og meinte at dei to kulturane saman kunne bidra til løysingar. Rett nok har det både før og seinare vore forsøkt å bygge bru over kløfta mellom dei to kulturane, både i vitenskap og i kunst, men det er likevel ei kløft: «Ikke bare er det en stor kløft mellom de to kulturene. Det er også en fiendtlighet og mangel på vilje til forståelse. I stor grad refererer naturfagene og kulturfagene til helt forskjellige begrepsmodeller – begrepsmodeller som synes vanskelig å forene. Det trengs en motorvei over denne kløften», sa professor i biologi Nils Christian Stenseth i eit intervju på nettsidene til Noregs forskingsråd i 2009.

Då er det på tide å fortelje om eit forskingsprosjekt som har bokslepp i vår med tittelen *Syn for skriving. Læringsressurser og skriving i skolens tekstkulturer*. Prosjektet er finansiert av NFR og leia av professor Bente Aamotsbakken og undertekna. Her er det undersøkt fleire fag i vidaregåande skule og i lærarutdanning, men akkurat her skal eg konsentrere meg om faga norsk og fysikk i vidaregåande skule.

Eit viktig funn i prosjektet dreier seg om forskjellar i bruk av læringsressursar i skriving i norskfaget og fysikkfaget. Lærebøkene var ikkje så ulike. Det som var ulikt, var elevane sin bruk av bøkene. I norskfaget fungerte lærebøkene som modellar for elevane si skriving, mens det i fysikk berre var delar av læreboka som hadde denne funksjonen. Forteljingar om Newton eller Einstein som skulle tene til å gi kontekst og forstå-

ing for teoriar, vart ikkje verdsette av elevane i det heile, truleg fordi eksamen ikkje spurde etter slik kunnskap. Lærebokforfattaren sitt forsøk på å gjere fysikk om til eit kulturfag vart effektivt boikotta av elevane og av eksamensforma, som ikkje ville ha

«prat», men formlar og matematiske utrekningar.

Forteljingar i lærebøker i fysikk kan vere eit forsøk på å lage ei bru over den omtalte kløfta. Elevane vi intervjuar, såg ikkje ut til å setje pris på forsøket. Det kan hende dei ville ha blitt meir interesserte i uttrykksmåten i kulturfaga om dei hadde fått opplevd metoden til arkitekturprofessor Carlos Levinton ved Universitetet i Buenos Aires. Han fekk i 1980-åra i oppdrag å leggje om til ei meir dialogorientert undervisning. For å få til dette henta han metodar frå kulturfag som litteratur, teater og musikk. Studentane måtte syngje spørsmåla sine til professoren, og professoren måtte også syn-

ge svara sine tilbake. Dei studentane som var for sjenerte til å syngje, kunne levere spørsmåla sine til koret, som etter inspirasjon frå greske tragediar framførte spørsmålet for medstudentane og for professoren. Dette førte til at både studentane og professoren måtte forlate det innforståtte «stam-

mespråket» og leite etter ord som kunne fremje forståing av faget. Det høyrer med til historia at studentane strøymde til faget og forelesingane, og metoden som viste

seg å vere ein effektiv motorveg til kunnskap, er i bruk den dag i dag på Universitetet i Buenos Aires. Professor Levinton og studentane hans arbeider i dag med fattigdom og fordelingspolitikk i eit globalt perspektiv. Snow ville nok ha applaudert både tema og metode her.

NORUNN ASKELAND
professor ved Høgskolen
i Vestfold

«Studentane måtte syngje spørsmåla sine til professoren»

Gjesteskribentene skriver sant og subjektivt om akademien. De faste gjestene er Bjørn Sverre Hol Haugen, **Norunn Askeland**, Gunnar Sivertsen og Ragnhild Hutchison.

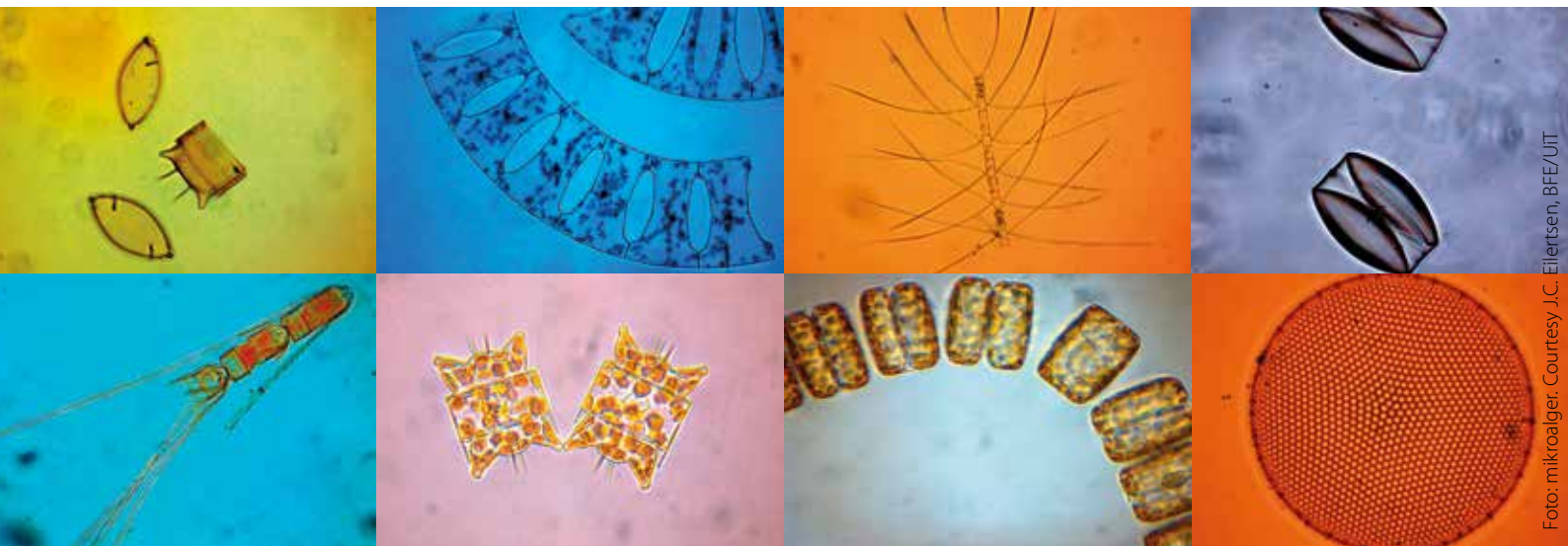

Foto: mikroalger. Courtesy J.C. Eilertsen, BFE/UIT

2 spennende lederutfordringer

Instituttleder Norges fiskerihøgskole (NFH) Instituttleder Institutt for Arktisk og Marin Biologi (AMB)

Ved Fakultet for biovitenskap, fiskeri og økonomi (BFE) er det to ledige stillinger som instituttleder. BFE Fakultet har en tverrfaglig forsknings- og undervisningsprofil. Ved fakultetet er det tre institutter med totalt 1400 studenter og 310 årsverk, hvorav 210 er vitenskapelige. Fakultetets primære oppgaver er forskning, undervisning, formidling og innovasjon. Vi har et bredt forskningssamarbeid med en rekke forskningsmiljøer lokalt, nasjonalt og internasjonalt. Se også: uit.no/bfe

Instituttleder har ansvar for den samlede virksomheten ved instituttet. Instituttleder rapporterer til dekan og inngår i fakultetets lederteam. Begge instituttene består av 7 forskningsgrupper. Se også: uit.no/nfh og uit.no/amb

Sentrale oppgaver:

- Lede faglig og administrativ virksomhet på instituttet, herunder resultatansvar.
- Sikre kvalitet og god balanse mellom utdanning, forskning, formidling og nyskaping.
- Bidra til å skape en positiv organisasjonskultur og stimulere til et produktivt arbeidsmiljø.
- Lede medvirkningsbaserte prosesser.

- Representere og fremme internt og eksternt samarbeid.
- Sikre at instituttet følger gode HMS-rutiner og personaloppfølging.
- Sørge for god teknisk- og administrativ støtte.
- Sørge for at internkontroll og økonomistyring skjer i henhold til regelverk og rutiner.

Kvaliteter:

- Gode lederegenskaper, motiverende og inkluderende lederstil overfor ansatte og studenter.
- Gode kommunikasjonsevner, flink til å bygge nettverk og skape tillit, samt forståelse for ledelse av kunnskapsarbeidere i en kontekst med akademisk frihet.
- Evne til å sette mål og arbeide strategisk for å nå disse.
- Gjerne ha erfaring fra ledelse ved universitet, høyskole eller forskningsinstitusjon.
- Dokumentert vitenskapelig kompetanse på minimum førsteamanuensisnivå og helst innenfor et av instituttets fagfelt.

Instituttleder tilsettes på åremål for fire år, og kan tilsettes for nye perioder, totalt 3 (12 år). Tilsettingen skjer fra 1.10.2013.

Nærmere opplysninger:

ved dekan Edel Elvevoll, tlf.: 77 64 60 01, edel.elvevoll@uit.no eller fakultetsdirektør Terje M. Aspen, tlf.: 77 64 60 03, terje.aspen@uit.no

Stillingen lønnes etter statens regulativ kode 1475. Det trekkes 2% pliktig innskudd til Statens pensjonskasse.

Søkerne vil bli vurdert av en sakkyndig komité. Kandidater vil bli innkalt til intervju

Søknadsfrist er 27. mai 2013

Søknad sendes elektronisk via jobb norge.no

Søkeren oppfordres til å oppgi referanser.

Universitetet i Tromsø oppfordrer kvalifiserte søkere til å søke uten hensyn til alder, kjønn, funksjonsevne og nasjonal eller etnisk bakgrunn.

Universitetet er IA-virksomhet og tilrettelegger arbeidsforholdene for tilsatte med redusert funksjonsevne.

Personopplysninger i søknad og CV til stillinger behandles i henhold til lov om behandling av personopplysninger; personopplysningsloven. I henhold til offentlighetsloven § 25, 2. ledd kan søker be om ikke å bli oppført på den offentlige søkerlista. Universitetet kan likevel beslutte at navnet på kandidaten skal offentliggjøres. Søker vil bli varslet i forkant av en eventuell offentliggjøring.

I

TARIFF 2013

Forskerforum gikk i trykken før tarifforhandlingene i offentlig sektor var avsluttet. Følg med på våre nettsider for å få siste nytt om tariffoppgjørene: www.forskerforbundet.no.

II

MØTE I LANDSRÅDET

Det årlige møtet i Forskerforbundets Landsråd ble avholdt 8.–9. april 2013. På dagsorden sto blant annet hjernekravkampanjen, lønnsarbeidet fram mot 2014, medlemsrekruttering og forskningsmeldingen.

Brynjar Kulset fra Nasjonalbiblioteket og Rolf Borgos fra Høgskolen i Lillehammer ble valgt til Landsrådets Arbeidsutvalg for neste møte i 2014, og Dorothy Sutherland Olsen, NIFU ble valgt til ordstyrer.

III

NYTT FRA HOVEDSTYRET

Forskerforbundets Hovedstyre behandlet på sitt møte 17. april blant annet videre oppfølging av forskningsmeldingen, lønnspolitisk strategi, retningslinjer for æresmedlemskap, rekruttering av studentmedlemmer og foreløpig årsregnskap for 2012. Det ble orientert om utviklingen i tariffoppgjørene 2013. Hovedstyret vedtok Forskerforbundets innspill til Forskningsrådets arbeid med å utarbeide ny policy for FoU i høyskolene. Neste hovedstyremøte er 13. juni.

IV

HALVPARTEN FORLATER NORGE ETTER AVLAGT DOKTORGRAD

Et stadig økende antall utlendinger avlegger doktorgraden ved norske universiteter og høyskoler. Om lag halvparten reiser ut nokså umiddelbart etter at doktorgraden er avlagt, viser ny NIFU-rapport. NIFU har undersøkt i hvilken grad doktorander med ikke-norsk statsborgerskap gjenfinnes i norsk arbeidsliv etter avlagt grad. Blir de i Norge eller flytter de ut?

– Utreiseandelen varierer med statsborgerskapsland og fagområde, forteller forsker ved NIFU, Terje Bruen Olsen. De som blir igjen i Norge og er yrkesaktive her, skiller seg lite fra doktorer med norsk statsborgerskap mht. næringstilknytning, men har i mindre grad oppnådd toppstillinger ved universiteter og høyskoler. Les mer i NIFU-rapport nr. 17/2013.

KURS OG SEMINARER

Forskerforbundet arrangerer følgende kurs og seminarer for tillitsvalgte i juni 2013:

- 10.–12. juni: Grunnopplæring trinn I for nye tillitsvalgte. Med forbehold om endringer. Program og påmeldingsinformasjon blir lagt ut på www.forskerforbundet.no/kurs. Her finner du også kursplan for høsten 2013.

VELKOMMEN TIL NYE NETTSIDER!

Forskerforbundets nettsider har fått ny design, ny struktur og nye funksjoner fra mai 2013. De nye sidene er integrert med vårt medlemsystem Winorg, og har enklere pålogging til Min side for medlemmer og ekstranett for tillitsvalgte. Samtidig med denne omleggingen får nyhetsbrevene våre også ny design.

V

FORSKERFORBUNDET PÅ HØRING OM FORSKNINGSMELDINGEN

– Tittelen «lange linjer» har gledet forskerhertene, sa Forskerforbundets leder Petter Aaslestad på høringen om forskningsmeldingen. Han tok opp tre hovedsaker: langtidsplan, koordinering og rekruttering.

Forskerforbundet er positiv til en langtidsplan for forskning og høyere utdanning. Dette er i samsvar med tidligere innspill både fra oss og fra kunnskapsalliansen, som vi er en del av.

– En slik plan vil gi institusjonene økte muligheter for faglige prioriteringer, og dermed samlet sett bedre kvalitet, sa Petter Aaslestad på høringen med Stortingets Kirke-, utdannings- og forskningskomité. – Videre vil langtidsplanen gi oss en planmessig tilnærming til de store investeringene som må gjøres i sektoren fremover, knyttet til vel kjente behov for nybygg, vedlikehold, infrastruktur.

KUF-komiteen skal avgi sin innstilling om forskningsmeldingen 3. juni.

VI

KOMMENTARER TIL FORSKNINGSMELDINGEN

Forskerforbundet er positiv til regjeringens forslag om en langtidsplan for forskning, men etterlyser en tydeligere ambisjon for omfanget av forskningsinnsatsen.

Vi hadde forventet at regjeringen i forskningsmeldingen drøftet hvordan de vil følge opp resultatene fra rapporten om arbeidstid som ble lagt frem av Arbeidsforskningsinstituttet i januar 2012. Rapporten ble bestilt av Kunnskapsdepartementet og viser at forskningsplikten i stor grad skyves til frtiden og

at kvinner i særlig grad blir skadelidende av at det ikke er tid til FoU innenfor normalarbeidstiden.

Forskerforbundet beklager at regjeringen ikke har benyttet denne anledningen til å følge opp sin egen rapport slik at vitenskapelig tilsatte i universitets- og høyskolesektoren kan utføre forskningsplikten i arbeidstiden.

VII

KUNNSKAPSALLIANSENS KOMMENTARER TIL FORSKNINGSMELDINGEN

Kunnskapsalliansen, som representerer 10 ulike aktører i norsk forskning, deriblant Forskerforbundet, mener at regjeringen i Meld St. 18 «Lange linjer – kunnskap gir muligheter» på flere områder har gjort noen viktige grep som vil bringe norsk forskning i riktig retning.

Meldingens intensjoner vil kreve styrket innsats. Sektoren er klar til å ta utfordringen. Hvorvidt vi lykkes, vil også avhenge av at rammebetingelsene for forskning er gode, at tiltakene blir utformet på en god måte og at de blir fulgt opp. De 10 aktørene imøteser derfor med forventning en kommende dialog om den videre konkretisering og oppfølging av de foreslåtte mål og tiltak.

Du kan lese både Forskerforbundets og Kunnskapsalliansens kommentarer til forskningsmeldingen på våre nettsider www.forskerforbundet.no.

VIII

UNIO FORBEREDT PÅ KREVENDE FORHANDLINGER

– Det foreløpige resultatet fra frontfaget er et utgangspunkt, ikke fasiten for oppgjøret i offentlig sektor, sier Unio-leder Anders Folkestad etter at LO, YS og NHO ble enige i tariffoppgjøret for privat sektor.

Rammen for oppgjøret skal være på om lag 3,5 prosent.

– Vi holder fast ved Unios strategi om at utdanning må lønne seg bedre i dette mellomoppgjøret og inn i hovedoppgjøret i 2014. I dette mellomoppgjøret regner vi med krevende forhandlinger, sier Folkestad.

– Det foreløpige resultatet i frontfaget blir ikke fasiten. Funksjonærene i industrien får nok i år som tidligere år god uttelling i de lokale forhandlingene, sier Folkestad. Han håper på en god dialog med arbeidsgiversiden i stat, kommune og helseforetakene.

IX

FAFO-RAPPORT OM LEDERMEDLEMMER I UNIO

Det kan være en utfordring å ha ansvar for å lede ansatte som er organisert i samme forbund som du selv er medlem av, viser en Fafo-rapport utarbeidet på oppdrag fra Unio.

– Det er bra at ledermedlemmer jevnt over er fornøyde med sitt medlemskap, og at det å kombinere lederoppgaver med å være fagorganisert fungerer greit for de fleste, sier Unio-leder Anders Folkestad.

Ledere og øvrige ansatte kan være organisert i ett og samme forbund. I den nye Fafo-rapporten ser forsker Mona Bråten på utfordringer for Unio-medlemmer som har en lederstilling. Rapporten belyser hvordan Unios forbund kan komme ledermedlemmer i møte og hvilke tiltak som kan settes inn overfor denne medlemsgruppen.

– Fafo-rapporten styrker grunnlaget for forbundenes arbeid overfor ledermedlemmene. Rapporten viser blant annet at medlemmene ønsker større oppmerksomhet om saker som gjelder arbeidsforhold, og saker av profesjonsfaglig art, sier Folkestad.

X

MEDLEMSRABATT HOS ADVOKAT

Forskerforbundet har samarbeidsavtaler med advokatfirmaene Foss Brynildsen DA i Oslo og Codex Advokat Tromsø AS om rabatt på advokattjenester for våre medlemmer. Avtalene gjelder saksområder som ikke dekkes av Forskerforbundets retningslinjer for juridisk bistand. Avtalene gir medlemmer av Forskerforbundet inntil 1/2 time fri konsultasjon, og ca. 30% rabatt på ordinær timepris for ytterligere juridisk bistand. Les mer her: www.forskerforbundet.no/advokat.

NPM – del 2

Av Petter Aaslestad,
leder i
Forskerforbundet

I Olav Angells roman fra 2002, *Oslo i demring*, kan vi lese følgende: «Løytnant Hunstad kommer rett fra krigsskolen. Nå har han fått det han har lengtet etter i mange år. Noen å hundse. Meg. Tjeneste på brakka. Alt skal legges frem på køya. Underbukser, undertrøyer, sokker, strømper, fotkluter, foldet i overensstemmelse med 'Instruks for Infanteriets Indre tjeneste' og lagt frem med tellekant.» Så der er den altså – endelig litterært belagt: Tellekanten!

Også hos Kjartan Fløgstad og hos Jon Ewo finnes «tellekant» i tilknytning til militær praksis. Mens man hos Anne Holt og Jan

Kjærstad finner ordet konvensjonelt brukt om innholdet i klesskapet til pedantiske figurer. Man kunne anta at de borgerlige romanene til for eksempel en Jonas Lie ville inneholdt tellekanter. Men den gang ei – i alle fall så langt min «forskning» nådde her forleden ettermiddag på Nasjonalbiblioteket, der jeg fikk god hjelp av en av Nasjonalbibliotekets dyktige bibliotekarer. (Og som derved bekreftet bibliotekarenes betydning for forskningen.) Ordet var heller ikke belagt i eldre norske ordbøker. Nyere utgave av riksmålsordboken definerer tellekant som «brett på klesplagg o l i stabel som gjør at hvert eksemplar lett kan telles».

Blant dagens norske akademikere assosieres tellekant nokså umiddelbart med nyvinningsordet «publikasjonspoeng». Akademias hang til selvspott er påfallende: Dette halvveis militære begrepet om overdrevent pedanteri lot vi med en gang bli metafor for det viktige arbeidet vi utfører i stor del av våre stillinger, og som vi er så stolte over.

Legg særlig merke til ordboksdefinisjonens siste del: «... som gjør at hvert eksemplar lett kan telles». Her er vi ved alle måleregimers svøpe: «noe» må være lett å telle – det er underforstått ikke så viktig hva vi teller, bare vi finner noe som kan telles.

I et innlegg om New Public Management i Klassekampen (19/4) oppfordrer Hallgeir Langeland fagbevegelsen og ledere rundt om i offentlig sektor til aktivt å gi bidrag til bedre måter å styre på. Det holder ikke med superenkle mål «som dreper ansvarsfølelse, tillit og kreativitet».

Vi kan ikke i dag tenke oss tilbake til en tid forut for registrering av vitenskapelige publikasjoner. Og det norske systemet har vunnet internasjonal anerkjennelse: Vi greide å lage en definisjon på vitenskapelig publisering som favnet alle de ulike disiplinene. Men etter ti år er selvsagt systemet modent for revisjoner. Å jakte på flest mulig poeng er ikke nødvendigvis veien til større dristighet i forskningen. I den nye forskningsmeldingen varsler regjeringen en gjennomgang av dagens finansieringssystem for sektoren. I dette arbeidet vil Forskerforbundet spille en aktiv rolle.

Et forbund for studenter

Av Sigrid Lem,
generalsekretær i
Forskerforbundet

Sektoren forskning og høyere utdanning er midt oppe i et generasjonsskifte. Dette er særlig merkbart ved universitetene og høyskolene, der vel 40 prosent av professorene og rundt 20 prosent av ansatte i førstestillinger og i høyskolelektor-/universitetslektorstillinger er over 60 år (tall fra 2011). Dette representerer en betydelig utfordring for hele sektoren, særlig sett i lys av forventet studentvekst, økende forventninger om mer og bedre forskning og om økt verdiskaping.

Dette er imidlertid ikke bare en utfordring for sektoren, det er en like stor utfordring for oss som fagforening. Det er i stor grad våre medlemmer som nå

går av med pensjon. Netto medlemsvekst har flatet ut, selv om antall nye medlemmer fortsatt øker omtrent i samme takt som tidligere år. Utmeldinger øker imidlertid også, dels på grunn av økt mobilitet ut av sektoren og dels knyttet til generasjonsskiftet med økt aldersavgang.

Skal vi fortsatt være den største og mest innflytelsesrike fagforeningen i forskning og høyere utdanning, må medlemstallet opprettholdes. Rekruttering er gitt høy prioritet både i arbeidsprogrammet for denne representantskapsperioden og i prioriterte arbeidsoppgaver for 2013.

Nye medlemmer må rekrutteres både blant nytilsatte ved institusjonene og blant studentene. Nytilsatte er ofte allerede organisert i andre fagforeninger. Dette gjelder også ansatte som begynner i sin første stilling etter endt utdanning. Dette gjør det krevende for Forskerforbundet å rekruttere og har medført at Hovedstyret etter råd fra Landsrådet har vedtatt å satse spesielt på studenter.

Forskerforbundets vedtekter åpner for studentmedlemskap, men vi har til nå ikke utnyttet dette aktivt. Vi har tidligere antatt at Forskerforbundet ikke vil være attraktivt for studenter. Få studenter vet med sikkerhet om de i fremtiden vil arbeide innen forskning og høyere utdanning, og vi er heller ingen profesjonsforening som Utdanningsforbundet eller Legeforeningen. Men etter en ny vurdering av vårt arbeid innen høyere utdanning, ikke minst vårt engasjement for bedre kvalitet på undervisningen, mener vi at Forskerforbundet har mye å tilby studentene.

Vi arbeider for flere ressurser og bedre rammebetingelser innen forskning og høyere utdanning. Vi er opptatt av bedre undervisnings- og veiledningskvalitet, flere faste vitenskapelig ansatte, forskningsbasert undervisning og studentaktiv forskning. Vi har samarbeidet i mange år med studentorganisasjonene om bedre studiefinansiering og flere studentboliger og ser frem til å fortsette dette samarbeidet. Vi har medlemsfordeler beregnet spesielt på studenter, og studenter har også tilgang til våre ordinære medlemsfordeler.

Dette er gode grunner for å bli studentmedlem i Forskerforbundet og gjør forbundet til en naturlig fagforening for studentene.

Attraktivitet

Av Tom Roar
Eikebrokk, varamedlem
i Forskerforbundets
hovedstyre

For noen uker siden så jeg en undersøkelse gjort av en kollega ved Høgskolen i Nord-Trøndelag (HiNT). Han sammenliknet undervisningsbelastningen ved HiNT med undervisningsbelastningen i skoleverket. Resultatet var overraskende: Mange underviser like mye som i videregående skole. Med vår måte å beregne forskningstid på, som tid til overs etter administrasjon og undervisning, ble «forskningstiden» i videregående skole over 30 prosent. Mange forskere i vår sektor opplever faktisk enda mindre forskningstid. Nå har jeg full forståelse for at det krever tid å håndtere pedagogiske og faglige utfordringer i videregående skole. Det er ikke poenget. Derimot gjør sammenlikningen at bildet over utfordringer og uro i vår egen sektor, framtrer enda tydeligere. Misnøyen er stor på grunn av økende undervisningsbelastning og stadig mindre tid til forskning, drevet framover av konkurranseutsetting gjennom resultatbasert omfordeling og studenter på marginalen. Samtidig er ambisjonene store på våre vegne. Vi skal i tillegg til undervisning som i videregående skole publisere stadig flere artikler, helst i nivå 2-tidsskrifter, for å etablere vår institusjon på et internasjonalt anerkjent nivå. Vi skal i økende grad tjene randsonen gjennom formidling og prosjekter. Samtidig forventes det at vi skaper forretningsideer og følger dem mot kommersialisering. Legger vi alt dette sammen, forstår vi hvorfor nivå 2-publiseringen synker, og at antallet ideer for kommersialisering har falt under snittet for OECD. Det er også lett å forstå at vitenskapelig ansatte er mindre aktive med

formidling. Sammenlikningen med skoleverket viser også at mange lektorer i videregående skole har høyere lønn enn lektorer og amanuenser i vår sektor. «Lærernes lærere» har dermed både lønns- og arbeidsvilkår som slår vilkårene i vår sektor. Bildet er ikke nytt, men det har blitt klarere. Hva er konsekvensene? En undersøkelse blant siste års masterstudenter i økonomi- og ingeniørfag ved UiA gir grunn til bekymring. De ble spurt om hvor attraktivt de opplever åtte aktuelle jobbtilbud. Undersøkelsen bygger på fagområdet «employer branding», hvor attraktivitet er viktig for arbeidsgivere som vil skape et godt «image» blant jobbsøkende før det oppstår vansker med rekruttering. Undersøkelsen viste at en vitenskapelig stilling ved universitet/høgskole var aller minst attraktiv blant avgangsstudentene. Situasjonen er trolig lik andre steder. Konsekvensen vil bli vansker med å erstatte avgangen av vitenskapelig ansatte i årene som kommer. Kanskje bør staten som arbeidsgiver vurdere de samlede effektene av vilkårene i sektoren og med det sin egen «employer attractiveness»?

AKTUELLE PRESSEKLIPP:

Krever rett til å klage

Forskerforbundet ved NTNU er kritisk til flere punkter i de foreslåtte retningslinjene for sidegjøremål. Et forsøk på å få styret til å utsette behandlingen av den viktige saken er avvist.

Professor Bjørn Holmedal, som fronter saken for Forskerforbundet, sier det viktigste ankepunktet er at ansatte som ikke får godkjent sidegjøremål er avskåret fra å klage.

– Vi kan risikere en situasjon der nytilsatte instituttledere blir sittende med styringsrett, uten at ansatte har muligheter til å klage på vedtakene.

Universitetsavisa NTNU 22. april

Politisk debatt om lektorlønner

Forskerforbundet ved Universitetet i Nordland arrangerer politisk debattmøte om forsknings- og utdanningspolitikk onsdag 17. april. Nordland har fortsatt en lav andel høyt utdannede sammenlignet med resten av landet.

Forskerforbundet har sammenlignet begynnerlønner for lektorer med tilleggsutdanning og høgskolelektorer. Det er knapt forskjell på lønna. Hvordan kan universitetet sikre god kvalitet i utdanningen når de ikke er konkurransedyktige på lønn, spør Forskerforbundet.

Avisa Nordland 15. april

Hybrid-rektor

Nytt universitet både velger og ansetter sin nye rektor. Ulovlig, mener jussprofessor Jan Fridthjof Bernt.

– Denne annonsen er en pinlig affære, sier Birger Svihus, som er Forskerforbundets leder ved dagens UMB. Han forteller at den

uvanlige rekrutteringsprosessen er resultat av en dragkamp mellom ledelsen ved institusjonene og et fellesstyre for UMB og NVH på den ene siden og de ansatte på den andre siden.

– Mange i ledelsen ville ha en ansatt rektor, noe de ikke fikk gjennomslag for etter store protester fra de ansatte. Resultatet er en hybrid, der rektor skal velges, og så skal den som velges, ansettes, sier Svihus.

Morgenbladet 12. april

Moralsk, så vel som juridisk ansvarlige

– Her har ansatte brettet opp ermene for å få sensuren i land til fristen, så kommer NTNU i etterkant og sier de ikke får utbetalt overtid for den ekstraordinære innsatsen. NTNU har her både et moralsk og et juridisk ansvar, mener Forskerforbundets Frank Anthun.

Det er også galt hvordan NTNU argumenterer for ikke å gi overtidsbetaling, mener Anthun: At alle vitenskapelig tilsatte er å betrakte som særlig uavhengige stillinger, og derfor under Arbeidsmiljøloven ikke har krav på betalt overtid. Anthun velger å tro at NTNU ikke med dette har snikinnført en regel om at alle faglig ansatte er å betrakte som særlig uavhengige.

Universitetsavisa NTNU 11. april

Følg oss på facebook!
facebook.com/forskerforbundet

facebook

FORSKER FORBUNDET

FAKTA OM FORSKERFORBUNDET

Forskerforbundet er landets største og ledende fag- og interesseorganisasjon for ansatte i forskning, høyere utdanning og kunnskapsformidling.

Forskerforbundet har over 18 000 medlemmer og er tilsluttet Unio – hovedorganisasjonen for universitets- og høyskoleutdannede.

Forskerforbundet arbeider for høyere lønn og bedre arbeidsvilkår for medlemmene.

FORSKERFORBUNDETS HOVEDSTYRE 2013–2015:

Petter Aaslestad, NTNU (leder)

Jan Hongslo, Folkehelseinstituttet (nestleder)

Liv Berit Augestad, NTNU

Stig Ove Hjelmvoll, Universitetssykehuset i Nord-Norge

Toril Ivarsøy, Universitetet i Bergen

Ove Kvammen, Høgskolen i Bergen

Annelise Brox Larsen, Universitetet i Tromsø

Tom Roar Eikebrokk, Universitetet i Agder (1. vara)

Åge Hultgren, Universitetet i Stavanger (2. vara)

Ågot Aakra, Universitetet for miljø- og biovitenskap (3. vara)

SEKRETARIATET:

Stab

Generalsekretær Sigrid Lem

Arkivleder Kristine K. Brox

Kommunikasjonsleder Arvid Ellingsen (permisjon)

Konsulent Inger Marie Højfeldt

Spesialrådgiver Birgitte Olafsen

Informasjonsleder Unn Rognmo

Fagpolitisk avdeling

Avdelingssjef Bjørn T. Berg

Rådgiver Jon W. Iddeng

Avdeling for lønns- og arbeidsvilkår

Forhandlingssjef Frank O. Anthun

Seksjonsleder Eirik Rikardsen

Rådgiver Kjetil Mørk

Rådgiver Tanya Nymo

Seksjonsleder/advokat Ann Turid Opstad

Advokat Stine Nordgren Johannessen

Advokat Haakon Utne Kierulf

Advokat Mariann Helen Olsen

Advokatfullmektig Hildur N. Nilssen

Avdeling for organisasjon og økonomi

Organisasjonssjef Joar Flynn Jensen

Seksjonsleder Elisabeth Tindeland

Organisasjonskonsulent Natasa Duric

Organisasjonskonsulent Synne Freberg (vikar)

Organisasjonskonsulent Renate Storli (vikar)

Førstesekretær Gerd Sandvik

Sekretær Kaya Fonn (vikar)

Seksjonsleder/kontorsjef Aina Nilsen

Økonomikonsulent Siri Johannessen

Regnskapskonsulent Bjørn Jensen

Regnskapssekretær Karin Haug (vikar)

Regnskapssekretær Adnan Selimotic (vikar)

Førstesekretær Linda Pettersson (permisjon)

Førstesekretær Elisabeth Johansen (vikar)

Sekretær Hans Askildsen

Sekretær Seija Hjelteig

Sekretær Ane Rinnaas

Sekretær Tore Sandnes

Forskerforum

Nyheter

Reportasje

Kritikk og debatt

Arkiv

Les Forskerforum på nettet

- daglige oppdateringer fra forskning og høyere utdanning
- stillingsannonser
- pdf av papirutgaven
- pdf-en kan også leses på nettbrett

Velkommen til www.forskerforum.no

Tror på forhandlingsløsning i dag

Universitets- og høyskolelektorene er fortsatt høyt på listen i innspurten til årets lønnsforhandlinger. [Les mer »](#)

Kritiserer rektors rolle

Etter ti år som midlertidig ansatt ble en forsker sagt opp ved instituttet som ble ledet av rektors simboet. [Les mer »](#)

Avviser påstander om inhabilitet

UIT-riktor Jarle Aarbakke mener anklagene mot ham er grunnløse. [Les mer »](#)

Notiser

Matematisk overtro
- Usunn respekt for matematikk i forskningsartikler. [Les mer »](#)

Vil beholde utdannede utlendinger
[Les mer »](#)

Konkurrerer med Vesten
[Les mer »](#)

Vil ha offentlig IKT-doktor
[Les mer »](#)

Nytt forskningsfond i nord
[Les mer »](#)

Last ned PDF av bladet

